

Зызэхащэгъэр илъэс 12 хъугъэ

Урысые политическэ партией «Единэ Россиер» зызэхащэгъэр тыгъэгъазэм и 1-м илъэс 12 хъугъэ. Мэфэкым фэгъэхьыгъэу, мымафэм партием и Тхьаматэу Д.А. Медведевым иобщественнэ приемнэхэу тикъэралыгъо ишъолъыр зэфъшъафхэм ащылэхэм япчъэхэр зэлукъагъэх.

Адыгеим щыпсэурэ цыфхэм залуагъэклагъ ыкIи гумэкIыгъоу ялэхэм защагъэгъозагъ УФ-м и Къэралыгъо Думэ идепутатэу Нэтхъо Разыет, партием ирегиональнэ общественнэ приемнэ ипачэу, АР-м и Лышхъэ иупчIэжъэгъоу Михаил Черниченкэм, «Единэ Россием» ичIыплэ къутамэу Мыекъуапэ щылэм и Секретарь игуадзэу, тикъэлэ шъхьалэ инароуднэ депутатхэм я Совет хэтэу Аджырэ Рус-лан.

ЗэлукIэгъум къекIолагъэхэм янахыбэр зыгъэгумэкIыштыгъэ Iофыгъохэр социальнэ лъэныкъом ыкIи мылкъу зэфыщытыкIэхэм япхыгъагъэх.

Мыекъопэ районим ит поселкэу Совхознэм щыпсэурэ бзылфыгъэм хэбзэгъэуцугъэм диштэу ны мылкъур къызIэклигъэхан ыкIи ыгъэфедэн ылъэ-кIынымкIэ Iэпылэгъу къыфэхъунхэу пашэхэм закыфигъэзагъ. Ащ илоф зэхэфыгъэным дэлэжъэшт партием ишъолъыр политсовет и Президиум хэтэу, УФ-м ПенсиейэмкIэ ифонд и ГъэlorышIаплэу Адыгеим щылэм ипачэу Къулэ Аскэрбий.

Зашъохэрэ псыр урамэу Владимировскэм щызэбгырыщыгъэным илофи зэлукIэгъум къыщалэтыгъ. Ар гъэцэклагъэ хъуным пае Мыекъопэ къэлэ администратцием тхылъ фэгъэхыгъ.

Къытефэрэ фэтэрыр къызэрэрамытырэр игумэкIыгъоу Чечэным щыклогъэ заом хэлэжъэгъэ хульфыгъэр зэлукIэгъум къекIолагъ. Ар зэшлохыгъэ хъуным пае АР-м IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоньгъэмкIэ и Министерствэрэ УФ-м зыкъэухъумэжъынымкIэ и Министерствэрэ зафагъэзэнэу унашъо ашыгъ.

ЫпшъэкIэ зигугъу къэтшыгъэ пашэхэр общественнэ приемнэм къекIолагъэхэм зэкIэми упчIэжъэгъу афэхъугъэх, амалэу щылэмкIэ нэбгырэ пэпчэ Iэпылэгъу рагъэгъотынэу агъэгугъагъэх.

Къыблэм ихэбзэухъумакIохэр Мыекъуапэ щызэлукIагъэх

Къыблэ федеральнэ шъолъырым ихэбзэухъумэкIо къулыкъухэм япашэхэм якоорд-национнэ зэхэсыгъоу тыгъуасэ Мыекъуапэ щыкIуагъэр зэрищагъ Урысые Федерацием и Генеральнэ прокурор игуадзэу Сергей Воробьевым. Iофтхьабзэм хэлэжъагъэх УФ-м и Президент иполномочнэ лыкIоу Къыблэ федеральнэ шъолъырым щылэм игуадзэу Леонид Беляк, Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, УФ-м и Следственнэ комитет итхьаматэ игуадзэу Борис Карнауховыр, хэбзэухъумэкIо къулыкъухэм япашэхэр, прокуратурэм, хыку-мым ялыкIохэр, нэмыкIхэри.

Апэрэ Iофыгъоу къээрэу-гоигъэхэр зытегушылагъэхэр къэралыгъо мылкъум игъэфедэн ыкIи игъэзекIон ылъэ-ныкъокIэ бзэджэшлагъэу зэрахъэхэрэр къыхэгъэщыгъэнхэмкIэ, хэбзэгъэуцугъэр зыу-кьохэрэм пшъэдэкIыжъ ягъэхыгъэнымкIэ ащ фэгъэзэгъэ къулыкъухэм япшъэрылхэр зэрагъэцэклэхэрэр, ялофшIэн шуагъэу къытырэр ары. Джащ фэдэу зэхэщэгъэ бзэджэшIэ купхэм апэуцужыгъэнымкIэ Къыблэ федеральнэ шъолъырым ихэбзэухъумэкIо къулыкъухэм IофшIэн ашлэрэм изэфэхысыжъхэр ашыгъэх.

Сергей Воробьевым пэублэ псалэ къышIызэ къэралыгъом мылкъум фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэр шъолъырым ихэбзэухъумэкIо къулыкъухэм IофшIэн ашлэрэм изэфэхысыжъхэр ашыгъэх. 2012-рэ илъэсым ыкIи илъэсэу тызыхэтым имэзибгъум къаклоцI мы лъэныкъомкIэ бзэджэшIэгъэ 1500-м ехъу

зэрахъагъэу прокуратурэм ило-фышIэхэм къыхагъэщыгъ, ахэр дэгъэзыжыгъэнхэм фэшI акт 600 фэдиз зэхэгъэуцагъ. Прокурорхэм унашъоу ашыгъэхэм къаIэлъыкIоу хэбзэгъэуцугъэр зыу-кьохэрэ IэнатIэ зылыгъ пэцэ ыкIи юридическэ лъапсэ зилэу лэжъэрэ нэбгырэ 400-м ехъумэ дисциплинарнэ ыкIи административнэ пшъэдэкIыжъ арагъэхыгъ.

Амыгъэкощырэ псэуалэхэм ыкIи чыгу Iахъхэм алъэны-къокIэ хэбзэгъэуцугъэр мыу-кьогъэным фэшI къэралыгъо мылкъум игъэlorышIэнкIэ фе-деральнэ агентствэм ичIыплэ къулыкъухэм ашлэрэр макIэп. Ау ащ зэфэхысыжъэу фэхъухэрэм икьу фэдизэу уагъэрэзэнэу цытэп. МышIкIэ пшъэ-дэкIыжышхо зыхыхэрэ къэ-ралыгъо регистрацием, када-стрэм ыкIи картографием ифе-деральнэ къулыкъу, хыкум приставхэм ялофшIэн нахъ агъэлъэшын фае. Хэбзэгъэу-

цугъэм димыштэу чыгу Iахъхэр зыштэхэрэ, анахъэу IэнатIэу алыгъыр къызфагъэфедзэ къэралыгъом зэрар езыхырэ пашэхэр къыхэгъэщыгъэнхэм, къатефэрэ пшъэдэкIыжыр ягъэхыгъэным мэхъанэшхо зэрилэр С. Воробьевым къы-луагъ.

Джащ фэдэу зэхэщэгъэ бзэ-джэшIэ купхэм ябэныгъэным фэгъэхыгъэ Iофхэм чэщи, мафи уналэ атебгъэтын, хэбзэ-ухъумэкIо къулыкъухэм ямы-закъоу, нэмыкI структурэхэри ащ чанэу къыхэлэжъэнхэ зэрэфаер Генеральнэ прокуро-рым игуадзэу къыхигъэщыгъ. 2013-рэ илъэсым имэзибгъу мыщ фэдэ купхэр зэрэзэха-щэгъэм фэгъэхыгъэ бзэджэ-шIэгъэ 12, хъункIэным епхы-гъэу хъугъэ-шIэгъэ 8 хэбзэ-ухъумэкIо къулыкъухэм къыха-гъэщыгъэх. Зэхэщэгъэ бзэджэ-шIэ купхэм е сообществэхэм зэрахъэгъэ укIын Iофи 6-р, хъункIэн-бзэджэшIэгъэ 15, Iа-шэр хэбзэнчъэу зэрагъэфедэ-гъэм фэгъэхыгъэ бзэджэшIэ-гъэ 14, наркотикхэм алъэны-къокIэ бзэджэшIэгъэ 209-рэ, нэмыкIхэри зэхафынхэ алъэ-кIыгъ. 2012-рэ илъэсым ыкIи мэзибгъум къаклоцI зэхэщэгъэ бзэджэшIэ купхэм алъэныкъо-кIэ уголовнэ Iоф 382-рэ къы-зэлухахыгъ, нэбгырэ 1185-мэ пшъэдэкIыжъ арагъэхыгъ. Нэ-бгырэ 428-мэ лажъэ ялэу ыкIи гъэпшынгъэнхэ фаеу хыку-мым унашъо ышыгъ. Къэгъэ-лъэгонэу щылэхэр мыдэйхэми, джыри Iоф зыдэлшIэн фаер зэрэмымакIэр зэхэсыгъом хэлэжъэхэрэм зэдырагъаштэу

къалуагъ, ащкIэ шъолъырым и субъектхэр зэдэлэжъэнхэ зэралъэкIышт лъэныкъохэр агъэ-нэфагъэх.

Адыгэ Республикэм и Лы-шхъэу ТхьакIуцынэ Аслъан ыцIэкли, еж ышхъэкли мэхъа-нэшхо зилэ Iофтхьабзэу Мые-къуапэ щыкIорэм хэлэжъэхэ-рэм Къумпыл Мурат шуфэс къарихыгъ.

— Адыгеим непэ лъэпкъ ыкIи дин зегурылоньгъэ илъ — ар тэркIэ зэкIэмэ анахъ шъхьал. Республикэм ихэбзэ-ухъумэкIо ыкIи игъэцэклэкло къулыкъухэм яло зэхэлъэу зэ-дэлэжъэх. БзэджэшIагъэхэм апэшIуекIогъэнымкIэ зишлогъэ-шхо къэкIорэ комиссиехэр, советхэр, нэмыкI структурэ-хэр зэхэтцагъэх. Шыпкъэ, щыкIагъэу тилэри макIэп, ау ахэр дэдгъэзыжынынхэм тыфэ-хъазыр. Пшъэрылэу зыфэ-жъугъэуцужыгъэхэр зэшлохы-гъэхэ хъунхэу, шъуилофшIэн шуагъэ къытынэу шъуфэсэлэ, — къылуагъ къээрэу-гоигъэхэм закыфигъазэзэ АР-м и Правительствэ и Тхьаматэ.

IофыгъуитIоу зытегушыIэ-хэрэм афэгъэхыгъэу игъэ-кIотыгъэ гушыIэ къышIыгъ УФ-м и Генеральнэ прокура-турэ и ГъэlorышIаплэу Къы-блэ федеральнэ шъолъырым щылэм ипачэу Вячеслав Ко-нушкиным. Зэхэсыгъом хэлэ-жъагъэхэм яепллыкIэхэр нэ-ужым къыралотыкIыгъэх, унэ-шъо гъэнэфагъэхэри ашыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Сурэтыр А. Гусевым ты-рихыгъ.

Уасэхэр тыдэ нэсыщтха?

ХьэпэкӀэ Юр.

Тигъэзетеджэхэр анахь зыгъэгумэкӀырэ лъэныкъо-хэмкӀэ «Адыгэ макъэм» зэнкӀэ зэдэгущыӀэгъухэр зэхыщэнхэр хабзэ хъугъэ. ШэкӀогъум и 26-м цыфхэм упчӀэжыгъу ашыгъэх уасэхэмрэ ахэм ягъэнэфэнрэ кӀэралыгъо шапхъэхэмкӀэ зэшӀохыгъэным дэлэжъэ-гъэнымкӀэ Адыгэ Республикэм и ГъэӀорышӀапӀэ ипашцэу Хьэпэе Азэматрэ псэупӀэхэмкӀэ Адыгэ Республикэм и инспекция иотдел ипашцэу ХьэпэкӀэ Юрэрэ.

ауштӀэу зышӀэхэрэм хэбзэгъуцугъэр аукъо.

Хабзэм темытӀэу гъэфедапкӀэр зэрагъэтыхэр рэр шыӀэхэмэ, урамӀэу Чкаловым ия 80-рэ унэм чӀэсхэри ахэм ахъэхэмэ, псэупӀэхэмкӀэ инспекцием телефонӀэу 8 (8772) 52-46-52-мкӀэ теонхэшъ, ядаохэр лъагъэлэсынхэ зэралъэкӀыщтыр ХьэпэкӀэ Юрэ кыыхигъэщыгъ.

гъэстыныпхъэ шхуантӀэр зэранагъэсырэр нахь лъапӀэу газыр кӀэзэтыпӀушыхэрэм кӀафыдӀкӀы. Сыда пӀомэ давление ин зилэ газыр апэрэмэ бэу агъэфедэ, ятӀонэрэмэ ар аратыным пае агъэмэкӀэн, техникескӀэ лӀофшӀэн пчӀагъэ зэшӀуахын фае. Газым ыуасэкӀэ кыины зыгорэ зэпхъокӀыныр.

Хьэпэе Азэмат.

уасэу фашыщтымкӀэ зэзэгъыныгъэм кыфэкӀуагъэх ыкӀи ар Кыблэ федеральнэ шӀолпырымкӀэ анахь макӀэхэм ащыщ хъугъэ.

БэмышӀэу федеральнэ хэбзэгъуцугъэхэм кӀапкырыкӀэу тхыль кытфэкӀуагъ шхыныгъохэм, ахэм ахэмыхъэрэ товар пстӀауми уасэу ялэр лъэшэу дэмыгъэкӀоегъэным фэгъэхыгъэу. Процент 15-м ар шӀомыгъэкӀыгъэным кыщыуцунхэр гухэлъэу щыӀ. Аужырэ уахътэм кӀэнкӀэхэмкӀэ зэрэхъугъэм фэдэу псын-кӀэу ыкӀи лъэшэу уасэр кызыдӀэкӀуаекӀэ, ар кӀэзгъэуцугъэным илофыгъуи хэбзэгъуцугъэм ипроект кыщыреӀотыкӀы. Ар заштӀэкӀэ, шӀолпырым ипашцэ фитыныгъэ иӀэн ыльэкӀыщт уасэр зэтрӀлэжъэнымкӀэ. Джы мары бжыхъэ лӀофшӀэныр хэбзэгъуцухэм рагъэ-

? Къалэу Мыекъуапэ иурамӀэу Чкаловым ия 80-рэ унэ шыпсэухэрэм упчӀэ кӀа-тыгъ: Я 5-рэ унэ гъэӀорышӀапӀэм тепхыгъ. Фабэу дгъэфедэрэр кӀэзылтытщт пкыгъо унэм тимыль-кукӀэ хэдгъэуцагъ. Ащ пае кӀэмынэу ащ кыгъэлъэгъорэ пчӀагъэр кыдыхалтытэрэп, шапхъэу агъэуцугъэхэмкӀэ гъэфедапкӀэр тагъэты. Сыда ауштӀэу зыкӀэхъурэр? Сыд имэхъана счетчикым?

? Къуаджэу Хьатикъуае шыпсэурэ бзыльфыгъэу пенсием шыӀэм иупчӀ: Сэ илъэс 70-м ехъу сыныбж. КӀалэхэр тпӀугъэх, ахэм ежхэм сабийхэр кӀапыфэжыгъэу мӀэпсэух, ау сишхъэгъусэрэ сэрырэ тшхъэ тӀыгъыжыным тыпылъ. Анахъэу сызыгъэгумэкӀырэр гъэстыныпхъэ шхуантӀэм ууасэ кызыэрэхэхорэр

? Сэ сцӀэр Альбина, Мыекъуапэ сыщыщ. ИлъэсыкӀэр кыхъэ кӀэс уасэхэм кӀа-хэхъо. ПсэупӀэ-коммунальнэ фӀэо-фашӀэхэм апкӀи кыыхахъоу тесагъ. Джы мы кыыхащт илъэсымы ащ тежэн фая?

Хьэпэе Азэмат: Коммунальнэ хызымэтшӀапӀэ пӀэпчӀэ ифӀэо-фашӀэ уасэу лъыттырэр зэфэшхъаф. Кыыхащт илъэсым ибэдзэогъу мазэ и 1-м кыыщыублагъэу лъэныкъо пӀэпчӀэ анахыбэу кыыхахъорэр зыфӀэ-дизын ыльэкӀыщтыр шысэу кӀэсхыщт. Гъэстыныпхъэ шхуантӀэм — проценти 4,2-рэ, фабэм — проценти 3,4-рэ, псым — проценти 5-м нэс, электроэнергием — 4,2-рэ фӀэдиз. Мыхэр Адыгэ РеспубликэмкӀэ анахь бэдэдэу кызыэрэхэхон ыкӀи зышӀомыкӀыщтхэ пчӀагъэхэр арых. Кыыхащт мазэм и 15-м уасэхэр нахь теубытагъэ хэлъэу дгъэнэфэщтых. Ау къас-лӀомэ сшӀоигъор псэупӀэ-коммунальнэ хызымэтшӀапӀэ пӀэпчӀкӀэ кыыхэхъоштыр зэрзэфэшхъафыр ары. Ар зӀлытыгъэр гъэцӀэкӀэжыныу ищыкӀагъэхэр, ыгъэфедэрэр зыфӀэдизыр арых. Ау шысэу кӀэсхыгъэ пчӀагъэхэм зэрашӀомыкӀыщтыр теубытагъэ хэлъэу кӀэсӀошъуштыр, ахэм анахь мӀэкӀэщт ыкӀи.

? Джыри зы упчӀэ сӀ. Сэ машинэ зесфӀэнэу зезгъэжыгъэр бэ-шлагъэп ыкӀи сэгъэгумэкӀы — бензиным ууасэ кыыхэхъошты?

Хьэпэе Азэмат: ГухӀкымы, бензиным ууасэ кӀэралыгъом зэтрӀлэжъэуштыт. УпчӀэ дэгъу, ар апэрӀэп кызыэрэтатырэр тиреспубликэ шыпсэухэрэм. Ау тэ тызыхэгущыӀэн тӀэкӀыщт лъэныкъохэр хэбзэгъуцугъэкӀэ гъэнэфагъэх. ФӀэо-фашӀэхэу, товархэу кӀэралыгъо гъэӀорышӀэным, федеральнэм, шӀолпыр е муниципальнэм, хахъэхэрэм бензиныр кӀахиубытэрэп. Фитыныгъи, зэшӀокӀи тэ тӀлӀэп ащ тыхэгущыӀэнэу.

? ИлъэсыкӀэр кыхъанкӀэ кӀэнагъэр мазэм тӀэкӀу кӀэхъу. Мыщ фэдэ уахътэм анахъэу шхыныгъохэм ууасэхэм кӀахэхъоу тесагъ. Гушчы-лэм пае, кӀэнкӀэхэм

ууасэ тштэмэ, ащ псын-кӀэу ыкӀи бэу кыыхэхъуагъ. Хьэпэе Азэмат зыфӀэзгъазэмэ сшӀоигъу — шхуикъулыкъу зыгорэуштыт хэлэжъэн ыльэкӀыщта уасэхэр кызызрегъуцогъэным илоф, ахэм гъунапкӀэ горэ афэшлыгъэным?

— УнашӀоу щыӀ шхыныгъохэм ууасэ ахэр зыщэхэрэм тегъахъоу фашырэр проценти 10-м кырагъэхъу мыхъунэу. Тэ тикъулыкъу, статистикэмкӀэ кӀулыкъур, муниципальнэ гъӀэпсыкӀэ зилэ псэупӀэхэм яадминистрациехэм ялыкӀохэр тызэгъусэу тхымафэм зэупӀэкӀунхэр зэхэтэ-цэх. ПсэупӀэ-коммунальнэ фӀэо-фашӀэхэм ууасэ, общественнэ транспорт зещӀапкӀэр, шыӀэныгъэр зӀпхыгъэ лӀэзгъу уцхэм, кӀэлэцӀыкӀу шхыныгъохэм техъоу афашырэр, техникескӀэ упӀэкӀунхэм ууасэупӀэкӀу. Ар тэ тишӀолпыркӀэ тызыхэгущыӀэн ыкӀи шапхъэхэм атетэу зыуасэ дгъэзекӀон тӀэкӀыхэрэр арых. Адрэ пстӀэури кызыэрӀкӀэупчӀэхэрэм елытыгъэу зэшӀуагъэкӀы. Бэдзэр экономикэм кыпкырыкӀырэ уасэхэр тэ кызыэтетӀэжэн тӀэкӀырӀэп, сыда пӀомэ шхыныгъо пӀэпчӀэ кыдзэыгъэкӀырэм кызыэрӀкӀэупчӀэхэрэм елытыгъуриуалӀэрэри. Гушчылэм пае, кӀэнкӀэр сомэ 50-кӀэ кӀащӀэ-фыгъэу 55-кӀэ ащӀэжымы, тэ ахэм 30-кӀэ ядгъэщӀэуштыт. Илофыр кӀэзыгъэхылырэр тиреспубликэ кырацӀэрэр зэрӀбэр ары, кыщыдагъэкӀырэм нахы.

жыагъ, сэ тхыпэр зыслъэгъу-гъагъэр гъэмафэр ары. Хъурэм тежэн. Ар заштӀэкӀэ, уасэхэр чыӀпӀэхэм кӀащызетедгъэу-уцон тӀэкӀыщт, ау джы кытфӀэ-фӀэнажыгорэр — сатыушӀхэм тегъахъоу шхынхэм, шыӀэныгъэр зӀпхыгъэ лӀэзгъу уцхэм, кӀэлэ-цӀыкӀу шхыныгъохэм афашырэр проценти 10-м рамыгъэхъуным тылпылпӀэныр ары.

? Кыыхащт илъэсымкӀэ зэхъо-кыныгъэхэу шыӀэщтхэм ащыщӀэу зэхэтхыгъэр фӀэтэрыбэ хъурэ унэхэм ягъэ-цӀэкӀэжыны тегъӀэпсы-хъэгъэ мылькур псэупӀэ-коммунальнэ фӀэо-фашӀэхэм апкӀэ хэтэу цыфхэм джы зэратыщтыр ары. Ар сыд фӀэди-

Гъэстыныпхъэ шхуантӀэм — проценти 4,2-рэ, фабэм — проценти 3,4-рэ, псым — проценти 5-м нэс, электроэнергием — 4,2-рэ фӀэдиз. Мыхэр Адыгэ РеспубликэмкӀэ анахь бэдэдэу кызыэрэхэхон ыкӀи зышӀомыкӀыщтхэ пчӀагъэхэр арых

зыщта ыкӀи гъэцӀэкӀэ-жыныхэр унэм имыщы-кӀагъэми атын фӀэещта?

ПсэупӀэхэмкӀэ Адыгэ Республикэм и инспекция иотдел ипашцэу ХьэпэкӀэ Юрэ упчӀэм джэуап кырытыгъ: псэупӀэхэмкӀэ Кодексым зэрэщыгъэнэфӀагъэмкӀэ, псэупӀэр зиём ащ илыгъын пӀэуахъащтыр зӀкӀэ кытын фае. Джыдэдэм зэрэщытыр — гъэцӀэкӀэжыны куухэм атефӀэщтыр псэупӀэм илыгъын тельытэгъэ лъэныкъом зымы хыгъэхъагъэп. Джы кыыхащт

ильэсым щегъэжъагъэу ар халытээ ашышт. Унэм гъэцэкъэжъын куухэр имыщыклагъэгоми, ахэр зыщырашылэн фае хуышт уахътэри къэсышт. Мылькур тэкълу-тэкълу зэлуклээ рагъэкъуным пае пэшорыгъэшъэу аугъоин фай. «Фэтэрыбэ хуэрэ унэхэм ягъэцэкъэжъын куухэм апае анахь пчъэгъэ маклэм ехылаагъ» зыфилорэ республикэ унашъом зэрэщыгъэнэ-фагъэмклэ, лифт зыхэмыт унэхэм яквadratнэ метрэ пэпчъ соми 4, лифт зыхэтхэм соми 5-рэ чыпч 30-рэ квадратнэ метрэ пэпчъ къарагъэтышт. Ар анахь маклэу атыштыр ары. Цыфхэр фаехэмэ, нахьыби аугъоин альэклышт. Мылькур зыщаугоиштымклэ шыкитлу кыыхахышъушт — гъэцэкъэжъын куухэмклэ шъолырым и Фонд е счет шъаф кы-зэлуахыныш, ахъшэр зэлуагъэ-клэн альэклышт ящыклагъэ зы-щыхуэрэ уахътэм нэс.

**Федеральнэ
лэпылэгъу
щымылэжъынэу
ара ащ
къыкырэ?**

Хъэпэклэ Юр: Федеральнэ программэр 2017-рз илъэсым нэс лэжъэнэу ары зэрэра-хъухъэгъагъэр, ау мылькоу ашклэ къатлупщырэм тэкълу-тэкълу кыщагъаклэ. Гуыц-лэм пае, кызырагъэжъаклэм, цыфхэм мылькоу кыхалъхъэ-щтыгъэр проценти 5 нылэп, 2012-рз илъэсым ар процент 15-м нэсыгъ, кыхъащт илъэ-сыми зэхъоклыныгъэхэр шы-лэщтых. Арышъ, нэбгырэ пэпчъ зыщыпсэуштым ежъ-ежъырэу лыплэжъын фае.

**Кушъу Фатим,
къалэу Мыекъуа-
пэ щэпсэу:
Илъэс пчъагъэ
хуыгъэу унэ
ныкъо сщэ-
фыгъэу сыщэпсэу,
пхъэнклалэу сэлэжъэ,
сиунэ згъэцэкъэжъын
слъэкырэн, хахъо
фэсшышъурэн. Комиссие
пчъагъэрэ къэклуагъ, ау
епллыхъэшъ, джэуапын-
чъэу тыкъэнэ. Сиклэли,
сипшашъи еджэх, амал
тилэп дгъэцэкъэжъынэу.
Илъэс 15 хуыгъэ тызисыр
унэм. Ащ изытет дэй дэд.**

Хъэпэклэ Юрэ телефоныр, адресыр ытхыгъэх. Ащ кы-зэрилуагъэмклэ, унэр зиём ежъ-ежъырэу ар ыгъэцэкъэжъынэу щытми, амал имылаухэу кы-

зэхэоным ишынагъо шылэ ху-мэ, ар къалэм иадминистра-ция икомиссие зигъэнэфэрэ нэуж, социальнэ псэуплэ кы-ратынымклэ чэзыум хагъэуцон альэклышт. Лофыр зэхафыным пае Кушъу Фатимэ ипсэуплэ зэрагъэлыгъун зэрэфаер Юрэ кыыхигъэщыгъ.

ЗЭФЭХЪЫСЫЖЪ:

Сатыушхэм ялоф кыбыгурылонэу щыт — ахэр кызыпкырыкы-хэрэр ащэрэр ежъхэм кызызэрэзылэклагъэхъэгъэ пчъагъэр ары. Ау зэфэдэ екълалэ ащ зэклэми фашлэу плон плъэкы-штэп — зыхэм тегъахъоу фашырэр нахьыб, адрэхэм нахь макл. Арэу зыхъуклэ, уасэхэр зыпкы итын альэклыштэп шъо-лырхэм зэтыралэжъэшъу-нэу охъуфэклэ. Ар зэ-ллытыгъэшт хэбзэгъэу-цугъэр аштэштмэ, уахъ-тэм кыыгъэлъэгъошт. Псэуплэ-коммунальнэ фэлэ-фашлэхэм альэ-ныкъоклэ лофхэм языхтэ

зэхэпфыным пае хъыз-мэтшлэлэ, унагъо пэпчъ зырызэу уепллын фае. Къыхэкы цыфхэм атын фэе пчъагъэр зэрыт тхъапэр къазыфагъэхъы-клэ, ащ итхагъэр зэфэ-мыхъысыжъэу цлэцлалэ куулыкъу зэфэшъаф-хэм ежъэхэу. Фэлэ-фа-шлэхэм ащыщ нахьыбэу мазэм агъэфедэгъэу, ау ар къыдамыллытэу, уасэхэм къахагъэхъуа-гъэу кызышлэшыхэрэ-ри бэу къахэкых. Хъыз-мэтшлэлэхэм ащыщхэм яфедэ къыпкырыкыхэ-рэр ахэтых. Тиреспубли-кэ имызакъоу, зэрэкъэ-ралыгъокли псэуплэ-коммунальнэ хъызмэтым илоф анахь гумэклигъо зыпылхэм ащыщ. Ху-гъэ-шлагъэ пэпчъ зэха-фыным зэнклэ зэдэгъу-щылэгъум хэлэжъагъэхэр фэхъазырых, ау фэлэ-фашлэхэм апклэ зэрыт тхъапэр зэклэми апэ пстэуми зэрагъашлэмэ, лофэу зыхаплэхэрэм япчъагъэ кызызэрэщы-клэщтым яцыхъэ телъ.

МЭШЛЭКЪО Саид.

Сурэтхэр тезыхыгъэхэр Ека-терина Сливка.

НЕПЭ — СЭКЪАТНЫГЪЭ ЗИЛЭХЭМ Я ДУНЭ МАФ

Тигуклэгъу ящыклагъ

**1992-рз илъэсым чъэпыогъум и 12-м ООН-м и Гене-
ральнэ Ассамблее икълэщаклоу тыгъэгъазэм и 3-р
сэкъатныгъэ зилэхэм я Дунэ мафэу агъэнэфагъ.
Ащ фэдэ мафэ тищылэныгъэ кыыщыхэгъэщыгъэныр
кызыыхэкырэр зипсауныгъэклэ щыклагъэ зилэхэм
ягумэклыгъохэм нахь гъунэ алыфыгъэн, яфиты-
ныгъэхэр къэухъумэгъэнхэ зэрэфаер нэбгырэ пэпчъ
ыгу къэгъэкыжъыгъэныр ары.**

Статистикэм кызызэритырем-клэ, дунаим щыпсэурэм ипро-центи 10 фэдизым сэкъат-ныгъэ ял. Адыгэ Республикэр пштэмэ, сэкъатныгъэ зилэ нэб-гырэ 3570-рз мы лъэхъаным хэтых цыфхэр социальнэу къэухъумэгъэнхэмклэ куулы-кьухэм яучетхэм ыкли ахэм зэклэми социальнэ лэпылэгъу къралыгъом арегъэгъоты.

2009-рз илъэсым кыщегъэ-жъагъэу Адыгеим щэлажъэ рес-публикэм и Лышхъэ дэжъ щызэхэхэгъэ Советэу сэкъат-ныгъэ зилэхэмрэ Хэгъэгу зэ-ошхом иветеранхэмрэ ялофы-

гъохэм афэгъэзагъэр. Ащ хэ-хъэ гъэцэкълэу ыкли хэбзэгъэ-уцу куулыкъухэм, общественнэ объединениехэм ялыклогхэр.

Шъугу къэдгъэкыжъын Адыгэ Республикэм зэрэщашагъэр ыкли зэрэлажъэрэр програм-мэу «Доступная среда» зыфилоу 2013 — 2015-рз илъэсхэм ателытагъэр. Сэкъатныгъэ зилэхэр обществом зэрэщыщхэр икьоу зэхашлэным а програм-мэр тегъэпсыхагъ. Ащ сомэ миллион 58-м ехъу пэлуагъэ-хъанэу бюджетым кыщыдэ-лытагъ.

Сэкъатныгъэ зилэ цыфхэм

апае республикэм шашлэрэр ма-клэп. Ахэм зыклэ ащыщ Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхъа-клушынэ Аслъан шэклогъум и 27-м унашъоу ышыгъэр. Ащ кызызэрэдилытэрэмклэ, сэкъат-ныгъэ зилэхэм азыфагу лъэны-кьо зэфэшъафхэмклэ щызэ-хашэрэ зэнэкъокъум теклоныгъэ кыщыдэзыыхэрэм шлухъаф-тынэу аратыштыр сомэ мини 10-м нэсы. 2008-рз илъэсым кышыублагъ ащ фэдэ зэнэ-кьокъухэр республикэм зы-щызэхашэхэрэр. Зыныбжъ илъэс 14 хуыгъэхэм къащегъэ-жъагъэу илъэс зэкълэпкылогхэм нэбгырэ 83-мэ зэнэкъокъухэм теклоныгъэ къащыдахыгъ. Мы илъэсыми а лофтхъабзэр клуа-гъэ, теклоныгъэ кыдэзыыхыгъэ-хэри хагъэунафыкыштых.

Цыф лъэшыбэ, лушыбэ ахэт сэкъатныгъэ зилэхэм. Мыхэм яамал, япсауныгъэ кызызери-хъэу обществом шуагъэ кы-фахъыным пылхы, ау ахэр сыдигъуи щэкълэ тигуклэгъу, ти-зэхашлык, ар зыщытэшъумы-гъэгъэгъупш.

ЖАКЪМЫКЪО Аминэт.

Сабыибэ зэрыс унагъохэм тыналэ нахь атедгъэтын фае

Къэралыгъо Думэм псауны-гъэм икьэухъумэнклэ и Коми-тет хэтэу Нэтхъо Разыет са-быибэ зилэ ныхъу Адыгэ Рес-публикэм щыпсэухэрэм лоф-шлэгъу зэлуклэгъу адырилагъ.

— Непэрэ зэлуклэгъур зы-фэгъэхыгъэр ным и Мафэу бэмышлэу хагъэунафыкыгъэр ары ыкли ар кызыфэзгъэфэ-дзэ, ны пстэуми сафэгъушлэ сшлоигъу. Псауныгъэ пытэ, шы-лэклэшлэу ыкли насып ялэнэу зэ-клэми сафэлъало, — щыхигъэ-унафыкыгъ Нэтхъо Разыет пэублэ гуышлэм.

Сабыибэ зилэ ныхэм ады-рилэгъэ зэлуклэгъум анахъэу зы-гъэгумэкыхэрэ лофыгъохэр кышыцнэфагъэх — пстэуми апэу зычлэс унэхэр нахьышлэ

шыгъэнхэр, мазэ къэс клэлэцы-клухэм апае ахъщэ лэпылэгъоу къратырэр джырэклэ шылэ уасэхэм зэрадимыштэрэр.

Сабыибэ зэрыс унагъохэм мыльку лъэныкъомклэ ялофхэм языхтэ нахьышлэ шыгъэным къралыгъо хабзэм икьулыкъу-хэм аналэ нахь тырагъэтын зэрэфаем ыкли фэгъэклогъэ-гъэу ялэхэм лъэныкъо шъха-лэхэмклэ джыри хэгъэхъоныгъэ-хэр афэшлыгъэнхэм япхыгъэ лофыгъохэмклэ зэлуклэгъум къе-клэлагъэхэм зэдырагъэштагъ.

— Мы зэлуклэгъум кыща-лэ-тыгъэ лофыгъохэм еплъыклэу а лофым фысилэр джыри нахь агъэпытагъ. Сабыибэ зэрыс уна-гъохэм лэпылэгъу ятыгъэным къралыгъом ыналэ тырегъэ-

тыми, демографиемклэ лофхэм языхтэ зэхъоклыныгъэ ин фэ-шыгъэным пае а лэпылэгъум джыри нахь зырамыгъэушъом-бгъу хуыштэп, — хигъэунафы-кыгъ ащ.

Зэлуклэгъум икълэухым Нэт-хъо Разыет Урысые народнэ фронтм ыцлэклэ сабыибэ зилэ ныхэм рэзэныгъэ тхылхэм-рэ зэтыгъо ахъщэ лэпылэгъурэ алэкигъэхъагъ ыкли ежъ депутат лофшлэнэу ыгъэцаклэрэм те-гъэлпсыхъагъэу ахэм яфедэхэр нахь кыуухъумэнхэу ыгъэгъу-гъагъэх.

**КЪАНДОР Анзор.
Урысые Федерацием и
Федеральнэ Зэлуклэ и Къэ-
ралыгъо Думэ идепутат
илэпылэгъу.**

Лажъэ имылэу мэлщынэ

**Гъогухэм къащыхуэрэ тхъамыклагъохэм янахьыбэр
шапхъэхэр зэраукохэрэм, гъогу тамыгъэхэм аналэ
зэратырамыдзэрэм къаклэлэклэх. Мылькур арэп
зигугъу тшырэр. Ахэм ахэплъытэн плъэкышт бэ-
дзоогъу мазэм Мыекъуапэ кыыщыхуыгъэ хуыгъэ-
шлагъэр.**

Къэлэ троллейбусым ируль клэрысыгъэм «гъогу ет» зыфи-лорэ тамыгъэм гу лымытэу чъэзэ «скутерым» еутэкыгъ. Щэрэхъитлэу зыклэт транспор-тым тесыгъэ хуулыфыгъэу илъэс 34-рз зыныбжъым шъобж хы-

лэхэр тешагъэхэу симэдже-щым нагъэсыгъ.

АР-м хэгъэгу клоц лофхэмклэ и Министерствэ ащ дэжъым лоф кызызэлухыгъагъ, троллейбусым иводитель шапхъэхэр ыукъуагъэ-хэу ыгъэунафыгъ. Мы мафэ-

хэм Мыекъопэ къэлэ хыкумым унашъоу ышыгъэм диштэу во-дителым пшъэдэжъыгъэу илъэсрэ мэзищрэ хъапс тыралъхагъ.

Сымэджещым ащэгъэгъэ ху-лыфыгъэм джы кызынэсыгъэм ипсауныгъэ зыпкы иуцожыирэн. Ащ зи кышлэжыирэн, ыпкы къе-дэлужыирэн, плэхэлъ хуыгъэ. Ла-жъэ имылэу джы ар мэлщынэ. Гъогум шъутехъэмэ, шапхъэ-хэр зэрэжъыгъэцэкълэщтым шу-налэ тежъыгъэт, шъузыфэса-кыжъ.

(Тикорр.).

Ибзэджэшлагъэ еуцолэжъыгъ

Зыныбжъ имыкыгъэ клалэу псэуплэу Тульскэм щыщым Адыгэ Республикэм хэгъэгу клоц лофхэмклэ и Министерствэ икьулыкъушлэхэм уголов-нэ лоф кыфызэлухыгъ.

Илъэс 15 зыныбжъ клалэу сымэджещым къащэгъэм ыжэпкы зэрэзэрыуыгъэр зэралъэгъоу

медицинэм илофышлэхэм поли-цием макъэ рагъэлугъ. Зэра-гъэунафыгъэмклэ, клэлитлэм зэ-мызэгъыныгъэ азыфагу кытэ-джагъ, зэзэуагъэх, ащ кы-хэкыклэ зым ыпкыынэ-лынэ шъобжхэр тешагъэхэ хуыгъэ.

Бзэджэшлагъэр зезыхъэгъэ клэлаклэр полицием илофышлэ-

хэм сыхъатым кыклогъэ къагъо-тыгъ. Нэбгыритлэуи зы еджаплэм зэдычлэсых.

Илъэс 16 зыныбжъ лэтахъор ышлагъэм еуцолэжъыгъ. Хэбзэ-ухъумэкло куулыкъухэм зэра-гъэунафыгъэмклэ, мы клалэм ыпэклэ бзэджэшлагъэ зэрихъа-гъэп, учетым хэтыгъэн.

Кошхъэблэ районым инепэрэ щылак!

Цыфхэр агъэрэзэнхэр япшъэрылъ шъхьа!

Хъамырзэ Заур Аскербый ыкӕор Кошхъэблэ районым иадминистрации ипашӕу зыхадзыгъэр илъэс хъугъэ.

Къуаджӕу Фӕдз къыщыхъугъ ыкӕи щӕпсӕу. Сӕнӕхъатитӕу зӕригъӕгъотыгъӕ — тарихъымкӕлӕ кӕлӕзгъадж, юрист.

ӆофшӕнӕр зыщеджӕгъӕ еджаплӕм щыригъӕжъагъ, ащ идиректорӕу илъӕсикӕ лӕжъагъӕ. Кошхъэблэ районымкӕлӕ гъӕсӕныгъӕм и Гъӕорышӕплӕ ипӕцагъ, чыгум ибайныгъӕхэр къычӕзыхырэ комбинатым юристыгъ. Район къулыкъоу цыфхэр социальнӕу къӕзыухъумӕрӕм ипашӕу ӆоф ышӕлагъ, аужырэ лъӕхъаным народнӕ депутатхэм ярайон Совет итхъамӕтагъ.

ӆӕнӕтӕ зӕфӕшъхъафхэм алутифӕкӕлӕ, ӆофшӕплӕ зӕфӕмӕдӕхэм ащылӕжъӕфӕкӕлӕ цыф зӕцакӕлӕри, ахэм ахӕхъан-ахӕкӕныри дӕгъоу къыгурылуагъӕх, цыфхэм ящыкӕлӕгъӕ фӕло-фашӕхэр икӕоу ешӕлӕх. Заур сабыиш, пшъӕшъиш, еплу.

Хъамырзэ Заур дӕтшыгъӕ зӕдӕгушылӕгъур тшӕлӕгъӕшӕлӕгъоныгъ. Апӕрӕ илъӕсым районым щырагъӕжъӕгъӕ ыкӕи щылагъӕкӕлӕтӕгъӕ ӆофыгъохэм, къадӕхъугъӕхэм ыкӕи тапӕкӕлӕ ӆоф зыдашӕлӕштхэм гушылӕкӕлӕ танӕсыгъ.

кӕми ахъӕ джыри къатырӕп, район бюджетым къыхӕтӕгъӕкӕлӕ, ау ащи цыфхэр къӕсӕштых. Псӕупӕхэм ягъогухэм чӕщырэ остыгъӕхэр къащӕблӕх, тапӕкӕлӕ, амал зӕрӕтилӕу, ахэм япчъагъӕ нахыбӕ тшӕлӕшт.

Тыгъогупӕцӕхэр зӕхӕдгъӕкӕлӕхъахъыхӕрӕп. Гъогупӕл участкӕу тӕлӕм ахэр къытфӕупкӕлӕх, къытфӕгъӕкӕбзӕх.

Къуаджӕхэмӕи къутирхэмӕи цыф зӕхӕхъӕхэр ащытшыхъу едгъӕжъагъ. Ахэр тищыкӕлӕгъӕх ыкӕи сыгу рехых, сыда плӕмӕ цыфхэм ягушлуагъохӕри, ягу-кӕахӕри къышӕлох, бӕмӕ къа-кӕлӕупчӕх. Ахэм сизакъоу сы-кӕлӕрӕп, къулыкъу зӕфӕшъ-хъафхэм япӕцӕхэр, районым ипрокурор, хӕгъӕгу кӕлӕлӕ ӆофхӕмкӕлӕ район къутамӕм ипӕцӕ зыдӕсӕцӕх. Тыдӕ щыхъурӕми ӆӕнӕтӕ зилӕ цыфхэр щыгъӕзӕнхэр тӕрӕзӕу сӕлӕытӕ. Цыфхэм ягумӕкӕлӕгъохэр дӕгъӕзыжыгъӕнхэм зӕкӕми ты-зӕрӕпхыгъӕр ащымыгъупшӕ сшӕлоигъу.

Инӕу сӕгъӕрӕзӕ культурӕм ыкӕи гъӕсӕныгъӕм яӆофышӕ зӕфӕшъхъафхэм ялӕжъапкӕлӕ афыхӕдгъӕхъон зӕрӕтлӕкӕлӕгъӕм. Районым ӆоф щызышӕлӕрӕ цыфхэм ясӕнӕхъат фӕгъӕхыгъӕ мафӕхэр хӕдгъӕуӕнӕфыкӕлӕхъу едгъӕжъагъ. Аужырӕр бухгалтерхэм я Мафӕ фӕгъӕхыгъагъ.

Кӕлӕлӕцыкӕлӕ ӆыгыплӕхэм ащӕрӕ сабыйхэр 1477-рӕ мӕхъух, ахэм ащыщӕу 404-мӕ алахырӕр осӕ ныкӕор ары. Уӕнӕгъо лужъухэм къарыкӕлӕ сабый 381-рӕ ыпкӕлӕ амытӕу тӕгъашхӕ. Са-

хъу зыгъӕгумӕкӕлӕхэр?

— Мӕфӕ гъӕнӕфагъӕ къы-хӕтхыгъӕу цыфхэр садӕжъ къы-чӕхъӕх. Гузӕжъогъу ифагъӕу къысӕолӕгъӕм, зи лужъӕкӕлӕ-жыгъӕу къыхӕкӕлӕгъӕп. Сӕ сикъоджӕгъухэр район гупчӕм километрӕ 50-кӕлӕ пӕчыжъӕх, ащ къыхӕкӕлӕу ахэр уӕнӕм къа-кӕлӕхӕзӕ ашӕнӕу яслуагъ.

Цыфхэр нахыбӕу зыгъӕгумӕкӕлӕхэрӕр социальнӕ ӆофыгъохэр ары. Ащ къеушыхъа-ты медицинӕм, фӕло-фашӕхэм, сымаджӕхэм, псӕупӕ зимылӕхэм, сабыйхэм, нӕмыкӕлӕбӕми зӕпымыоу сызӕрапылӕын фаер.

— Газырӕ псымрӕ зы-нӕмысыгъӕу къӕнагъӕхэр бӕ мӕхъуха? Мы ӆофым сыда хӕжъугъӕкӕлӕгъӕр?

— Къыхъащт илъӕсым Иг-натъевскӕм газыр къыдӕтщӕшт, проектыр хъазырӕу тӕл. Кӕ-зеннӕ-Кужорскӕм дӕсхэр газым къызежӕхэрӕр бӕшӕлагъӕ. Къутирӕр ины, цыфыбӕ зӕп-сӕу. Давлениешхӕ зилӕ лини-ер къӕлӕрӕ илъӕсым ащ къы-нӕдгъӕсышт, нӕужым зӕбгырыт-щынӕу едгъӕжъӕшт. Газыр псӕ-упӕи 4-мӕ адӕтщӕшт, адрӕхэм гъӕстыныпхъӕ шъуантӕлӕр агъӕ-федӕ.

Псым икӕӕцӕн нахъ къын. Ар къызнӕсыштхэм Фӕдз ахӕ-тӕгъахъӕ, Кошхъаплӕ псырыкӕлӕ-плӕхэр щытыухыжынын фае. Ахэр зӕшӕлохыгъошӕлӕх, зи илъӕскӕи тфӕшӕлӕштӕп, ау тӕкӕлӕрӕр ӆо-фым хӕдгъӕкӕлӕшт. Мыгъӕ ед-

— Заур, зӕкӕмӕ апӕу тыпфӕгушӕ цыфхэм апӕу зӕрӕрагъӕуцагъӕмкӕлӕ. Гухӕлӕшӕлоу уилӕхэр зӕкӕлӕ къыбдӕхъунхъу пфӕтӕло.

Цыфӕу районым щыпсӕ-ухӕрӕми, ахэм гумӕкӕлӕ-гъоу ялӕхэр зыфӕдӕхӕми уащыгуазӕу ӆӕнӕтӕм улухъагъ. Пшъӕдӕкӕлӕ-жъӕу уилӕр зӕрӕхылыӕ-ри къыбгъурӕло. Районым тапӕкӕлӕ хӕхъоныгъӕхэр ебгъӕшӕлынхъу, ухъзы-дзыгъӕхэм уишлуагъӕ яб-гъӕкӕлӕнӕу узцӕгуыжъа?

— Сызӕгъугъыжы. Къынӕу ӆофым хӕлӕыр къызгурылӕзӕ, мы ӆӕнӕтӕм сылухъагъ. Апӕрӕ илъӕсым зӕшӕлотхыгъӕ ӆофхэм къагъӕлӕгъуагъӕм теубы-тагъӕ сикъӕшӕлӕгъӕ тапӕкӕлӕ ты-лӕыкӕлӕтӕнӕу амал зӕрӕтилӕмкӕлӕ. ӆоф къыздӕзышӕлӕрӕ цыфхэм иӕнӕу сӕцӕгуы. Апӕрӕ мафӕхэм къащӕгъӕжъагъӕу къызготыштхэм, къулыкъу зӕфӕшъхъафхэм япӕцӕхэм, чыплӕ зыгъӕ-лорышӕжыплӕхэм ятхъамӕтӕхэм сызыфаехэр шъхъихыгъӕу яслуагъ. Зӕкӕлӕ ӆофым емыгуы-хэмӕ, ямали, яакъыли хамылы-хъӕмӕ, сӕ сизакъоу зи сфӕшӕлӕ-

*** Мӕзи 9-м къыкӕлӕлӕ район бюджетым сомӕ миллион 360-м ехъу къыхъагъ. Ащ щыщӕу миллиони 118-р районым къышӕаугъоигъӕ ахъщ, миллион 245-р апшъӕрӕ бюджетхэм къатӕупшыгъ.**

щтӕп. Кӕлӕлӕхэм сакъыгурылуагъ, сафӕраз. Командӕ гупшысакӕлӕ тхӕлӕу, тызӕгурылӕжъӕу ӆофшӕнӕр едгъӕжъагъ.

Угу зӕфӕкӕбзӕу узӕпӕгъокӕлӕмӕ, узӕгурылӕшт ыкӕи узӕдӕлӕ-жыишт. Шъыпкӕагъӕ пхӕлын фае. ӆофым уегъӕгумӕкӕлӕмӕ, хӕкӕлӕплӕхӕри къӕбгъотыштых. Республикӕм ипӕцӕхэмӕи уагу-рылон фае. Джа пстӕур къы-дӕтлӕытӕзӕ, тӕлофшӕлӕн тӕгъӕ-цакӕлӕ.

— Гухӕлӕшӕлӕхэр къыб-дӕхъунхэм фӕшӕлӕ цыхъӕ зыфӕпшӕлӕрӕ цыфхэр уигъусӕнхӕ фае. Хӕта о уикомандакӕлӕ хӕхъагъӕхэр?

— Къӕзгъӕнӕжыгъӕхӕри зӕб-лӕсхъугъӕхӕри ахэм ахӕтых. Къӕзгъӕблагъӕхи, лужъӕкӕлӕгъӕхэм сӕ сшъхъӕкӕлӕ садӕгушылагъ. Сызӕхашӕлыкӕлӕ ыкӕи сакъы-

гурылуагъ. Ащ пае «тхъашъуе-гъӕпсӕу» ясӕло.

Нахыбӕр яӆофшӕлӕплӕхэм къаунагъӕх. Зӕкӕми ӆоф зӕдӕт-шӕшт. Икӕушт тызӕрӕгощыгъа-гъӕр. Гухъӕ-гужъ зӕфӕтитимылӕу тызӕдӕлӕжъӕнӕу сыфай.

— Заур, апӕрӕ илъӕсым къыбдӕхъугъӕхэр, ӆоф-шӕлагъӕу узгъӕрӕзӕхӕрӕр зыфӕдӕхэр къытфӕлуат.

— Илъӕсым пыкӕлӕгъӕ апӕрӕ мӕзи 9-м къыкӕлӕлӕ къыд-дӕхъугъӕр макӕлӕп. Типсӕупӕхэр зӕрӕдгъӕкӕбзӕштхэм ыкӕи зӕрӕдгъӕдӕхӕштхэм къыщедгъӕ-жъагъ. Ахэм кӕлӕлӕцыкӕлӕхэр ащыдӕжӕгунхъу площадкӕ 12-рӕ спортивнӕ площадки 3-рӕ ащыд-гъӕпсыгъӕх. Район гупчӕр дгъӕ-кӕжыгъӕ, илъӕсыкӕлӕ едӕжӕгум тефӕу Кошхъӕблӕ гурыт еджа-плӕм ыпашъхъӕ зыгъӕпсӕфыплӕ чыплӕ къыщызӕлутхыгъ, Кош-хъӕблӕ чыплӕ зыгъӕлорышӕлӕжы-плӕм иахъщӕкӕлӕ ащ остыгъӕхэр тыригъӕуцагъӕх.

Заом хӕкӕлӕдагъӕхэм яшӕжъ зӕрӕмыкӕлӕсӕнӕу агъӕблӕгъӕгъӕ машӕлом газыр къетцӕплӕжыгъ.

Сызгъӕрӕзӕхӕрӕм ащыщ райо-ным ипсӕупӕ пстӕуми пыдза-фӕхӕмрӕ шӕойхӕмрӕ адыдгъӕ-цыхъу зӕредгъӕжъагъӕр. Зӕ-

*** Къуаджӕу Еджӕркъуаерӕ къутирӕу Кӕзеннӕ-Кужорскӕмрӕ фӕльдшер-ма-мыку чыплӕхэр ащагъӕпсых. Ахэм сомӕ миллионихӕр мин 300-рӕ ате-фӕшт, сомӕ миллионищырӕ ныкӕорӕ зытефӕгъӕ ӆофшӕлагъӕхэр гъӕцӕкӕлӕгъахӕх, ар ӆофым ипроцент 55-рӕ мӕхъу.**

бый ибӕхэм тыналӕ атет зӕ-пыт. Ахэм ящыгъынхӕмрӕ аш-хышт гъомылапхъӕхӕмрӕ мӕзи 9-м къыкӕлӕлӕ сомӕ миллиони 4-рӕ мин 343-рӕ апӕлудгъӕхъагъ.

Псыхъохэм зыкӕызӕлӕтыкӕлӕ псыр къызщыдӕкӕлӕрӕ чыплӕхэр дгъӕпытагъӕх, псыхъохэм ачӕ-хэр тыукъӕбзыгъӕх, нахъ куу тшӕлӕгъӕх. Зӕрӕтлӕкӕлӕу ӆофыгъо пстӕуми тапылӕ. Тапӕ илӕыр нахыб.

— Заур, зыкӕыплӕзыгъӕ-кӕлӕрӕ цыфхэр сыда ана-

гъӕжъагъӕу еджӕркъуаехэм псыр афӕтӕцӕ, къӕлӕрӕ илъӕсым тыухышт, хъаӕлӕмзыехэм псы-я, ау псыкӕкӕлӕпӕхэр гъӕкӕлӕ-жыгъӕнхӕ фае. Псыр район администрацием иахъщӕкӕлӕ, цыфхэм къаугъошӕшт тӕкӕлӕмкӕи псӕупӕхэм адӕпцӕн плӕкӕлӕштӕп. Программӕу «Къуаджӕхэм со-циальнӕ хӕхъоныгъӕр ягъӕшӕ-гъӕнӕр» зыфилорӕр ары ӆӕпы-лӕгъоу тӕлӕр. Тӕ тикъарыукӕлӕ ахэр тшӕлӕнӕу хъугъагъӕмӕ, нахъ охътабӕрӕ тыпылыщтыгъ.

*** Мӕзибгъум къыкӕлӕлӕ зипсӕупӕхэр къызежӕнхӕкӕлӕ щынӕгъо уӕнӕгъо 23-мӕ уӕнхэр арагъӕгъотынӕу щытыгъ. Уӕнӕ зӕрамытыгъӕу къӕнагъӕр зы унагъу. ӆофыгъом игъӕцӕкӕлӕн сомӕ миллион 12-м ехъу тырагъӕкӕлӕдагъ, ащ щыщӕу милли-они 3-р районым ибюджет къыхӕкӕлӕгъ.**

— Лъэпкъ проектхэм, гупчэ программэхэм аужырэ илъэсхэм къоджэдэхэм хэпшыкылау яшугагъэ къыкы. Сид фэдэхэ шъо шъуэхэлэжъэхэр?

— Программэхэм зэкIэм и осэ ин ятэты. Мары къэкIорэ илъэсым тIо зэтэтхэу унитIу районым щытшыныхэу едгъэжъэшт. Илъэс 30 хъугъэ районым псэуплэ зыщамышыжы-рэр. Ахъщэу зэрэтшыштым сомэ миллиони 8 тэ тибюджет щыщэу хэдгъэхъан фае. Тилэп ащ фэдиз, къэдгъотышт, къызылтышхэм тадэгущыIэ, тыкъагъэгугъэ.

Гъэсэнэгъэри медицинэри гъэкIэжыгъэнхэмкIэ хабзэм ишIогъэшхо къэкIо. БэмышIэу район сымэдджэщым сыщыIагъ. Къабзэ, дахэ, оборудование дэгъу яI, ау специалистхэр икIухэрэп. IофышIэ ныбжыкIэхэу къуаджэм щылэжъэнэу Iохэрэм сомэ миллион хаб-

— Мэкъумэщ хъызмэ-тым илэжъаIохэм районым ыцIэ бэрэ дахэIэ арагъэIуагъ. Непэ яIофхэр зытэтхэм тащыгъэгъуазэба.

— Тичыгулэжъхэр къызэ-кIаIохэрэп, Iофэу агъэца-кIэрэм хэшIыкI дэгъу фыряI, чанэу мэлэжъэх, ащ ипэгъокIэу лэжыгъэ дэгъуи къахыжы. Лэжыгъэу къэтыгуоигъэмкIэ мыгъэ республикэм ятIонэрэ чыIпIэр щытыубытыгъ, ар тонн 66590-рэ мэхъу, тонн мин 26-кIэ икIыгъэ илъэсым къыт-хыжыгъагъэм нахъыб.

БылымхъунымкIи тылъыкIо-тэнэу едгъэжъагъ. Чъэпыогъум и 1-м тефэу былымышъхъэ 9229-рэ тилэ хъугъэ, мэлхэмрэ пчэнхэмрэ япчъагъэ шъхъэ 1884-м нэсыгъ. Былымхэм шъхъэ 35-рэ, мэл-пчэнхэм 678-рэ къахэхъуагъ.

— Джыри зы упчIэ, Заур. Колхозхэмрэ со-

* Лъэпкъ проектэу «Гъэсэнэгъэм иси-темэ гъэкIэжыгъэныр» зыфилорэм ишIугагъэIэ Еджэркъое, ХъаIэмзые, Чехракскэ, Майскэ, Натырбые, Иг-натевскэ, Казеннэ-Кужорскэ

еджаплэхэм яшъхъаныгупчъэхэр кIэхэмкIэ зэблахъух. Ахэм сомэ миллион 11-м ехъу апэIуагъэхъагъ.

зэм къызэраритырэм тыщэгугъы.

Еджаплэхэм яшъхъаныгупчъэхэр зэрэзэблэхъугъэхэм нэмыкIэу гъэфэбаплэхэм, ша-плэхэм, гыкIаплэхэм оборудо-ваниер кIэу ачIэдгъэуцауагъ, электричествэ хъызмэтир дгъэ-кIэжыгъэ. Ахэм сомэ миллионым ехъу атедгъэкIодагъ. Ащ нэмыкIэу фермерхэр, пред-принимательхэр, промышлен-нэ предприятиехэр ыкIи нэмыкI хъызмэтшIаплэхэр дэгъоу къыд-дэлэпылэх. Ахэм къаугъоигъэ сомэ миллионитIумкIэ еджа-плэхэм гъэцэкIэжыын Iоф-шIэнхэр ащызэрахъагъэх.

Программэхэм ахэмыфагъэ-хэм спонсорхэр къадэлэпылэх. Обществэу «Югжазнерджи» зыфилорэм кIэлэцIыкIу Iыгъы-плитIумэ яшъхъаныгупчъэхэр тфызэблхъугъэх, гъогухэр ыгъэ-цэкIэжыгъэх, джэгуплэ пло-щадкэ тфишыгъ. Обществэу «Адыгеянерудыми» зы кIэлэ-цIыкIу джэгуплэ тфишыгъ. Обществэу КНМ «Кошехабл-ский» зыфилорэм илэпылэгъу тыщыкIэрэп, ащ атлетикэ онтэ-гъумкIэ ныбжыкIэхэм зыщэ-гъэсэрэ залыр тфигъэцэкIэ-жыгъ, джэгуплэхэр сабийхэм афишыгъэх, сымэджэ хыльэ зилэу, зэрелэзэнхэ ахъщэ зы-мыгъотырэ унагъохэм бэрэ адэлэпылэ.

Фермерхэм Натырбые дэт кIэлэцIыкIу Iыгъыплэм ишъхъа-ныгупчъэхэр зэблахъугъэх. Зэхахъэ ащ зыщытэшIым цыф-хэр ахэм къызэрафэразэхэр къыщыIауагъ, ежъхэми ар яго-пагъ. Нэужым ежъ-ежъырэу Натырбые дэт тхэлъэлуплэри агъэIэжыынэу фаехэу къы-салуагъ, тызэзэгъыгъ. Джащ фэдэу бэ спонсорхэм яшIугагъэу къытагъэкIырэр, ащ пае «тхъа-шъуегъэпсэу» ясэлэ.

вхозхэмрэ зызэбгыра-гъэзыхэм, ахэм ащылэ-жъагъэхэу, ау чIыгу Iахъ къызэрамыты-жыгъ цыфхэр щылэх. Шъори ащ фэдэхэр шъуилэнхэ фае. Мы Iофыр къэшъуIэтыгъэу ыкIи шъутегушылагъэу щыта?

— Тилэх тэри чIыгу Iахъ зытемыфэжыгъэ лэжъаIохэр. Тилэх районым имысыгъэхэу чIыгу зыгъэлажъэхэрэри. Рай-оным ичIыгухэр зэкIэ къэт-лытэжыгъ. Ахэм ащыщ гек-тар пчъагъэхэр мытхыгъахэхэу къыхэкIыгъ. Iофым тишъып-къэу ыуж тит. ЧIыгу Iахъ-хэмкIэ хъугъэ мызэфэныгъэр зэрэщыдгъэзыещтым тыпылъ ыкIи зэшIотхышт.

КIаух. Урысые Федераци-ем и Президентэу Владимир Путиним и Унашъоу «Къэлэ округхэм ячIыплэ зыгъэIоры-шIэжыплэхэмрэ район мун-ципалитетхэмрэ яIофшIакIэ шIугагъэу къытыхэрэм уасэ зэрафэпшыштыр» зыфилорэм диштэу Кошхэблэ районым ипащэхэм социальнэ ыкIи экономическэ хэхъоныгъэу районым рагъэшIыгъэхэр, зэхъокIыныгъэу фэхъугъэхэр къагъэнэфагъэх.

НэмыкI районхэми ащ фэдэ уплъэкIунхэр ащашыгъэх. Лъэ-ныкIо зэфэшъхъафхэу зэра-гъэпшагъэхэмкIэ, социальнэ-экономическэ хэхъоныгъэхэр нахъыбэу зышыгъэхэр Кош-хэблэ районыр арэу къы-хигъэщыгъ чIыплэ зыгъэIоры-шIэжыплэхэм яIофшIакIэ уасэ фэзышырэ межведомственнэ комисионеу республикэм илэм. Ащ апэрэ чыIпIэр фагъэшъо-шагъ, ахъщэ шIухъафтынэу сомэ миллионитIурэ ныкIорэ къыратыгъ.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Шэныгъэр зэкIэм и альапс

МыекIопэ къэралыгъо технологическэ университетым шэкIогъум и 25-м къыщегъэжъагъэу и 29-м нэс наукэм ия XXVII-рэ Тхъамафэ щыкIуагъ. Ар университетыр илъэс 20 зэрэхъурэм ипэгъокIэу зэхашагъ. Тхъамафэм къыкIоцI научнэ конференци 3-мэ Iоф ашIагъ. Апэрэр — я XXII-рэ Дунэе научнэ-практическэ конференциер тыкъэзыуцухъэрэ чIыопсым иIофыгъохэм яхыллэгъагъ. Я XXIII-рэ Всероссийскэ конференциер гъэсэ-ныгъэм — наукэм — технологиехэм афэгъэхыгъ. Я XXII-рэ Всероссийскэ научнэ-прак-тическэ конференцием агропромышленнэ комплек-сым ыкIи чIыплэ экономикэм яIофыгъохэм ащатегушылагъэх.

Арышъ, наукэм и Тхъамафэ ипрограммэ лъэшэу байгъ, мэ-фитфым къыкIоцI секције 46-мэ Iоф ашIагъ, научнэ семина-рхэр, лъэтегъэуцохэр ыкIи «Iэнэ хъураехэр» кIуагъэх.

Университетыр къызызэIуа-хыгъэр къыхъащт мазэм и 13-м илъэс 20 хъушт. А уахътэм къыкIоцI ар пытэу ылъэ теу-цауагъ, непэ ащ щезыгъаджэхэрэм япроцент 73-р шIэныгъэхэмкIэ докторых, кандидатых.

КъызызэIуахыгъэм къыщегъэ-жъагъэу сэнэхъатхэм якъэгъэ-хъазырынкIэ университетыр ыпэгкIэ плъэн елъэкIы. IофшIаплэ къэзытыхэрэм ящыкIэгъэшт сэнэхъатхэмкIэ къыгъэхъазырын-хэм пылъ. Джыри къыхъащт илъэсым Урысые Федераци-ем икIэралыгъо программэу «Гъэсэнэгъэм хэхъоныгъэ егъэшIыгъэныр. 2013 — 2020-рэ илъэсхэр» зыфилорэм те-тэу прикладной бакалавриатым ипрограмакIэхэр университе-тым шаушэтыштых. Анахъэу непэ ящыкIэгъэ сэнэхъатхэу хъаIэщ IофымкIэ, агрономи-емкIэ, зоотехниемкIэ, чIыгу гъэпсынымкIэ ыкIи кадастрэ IофымкIэ, мэхэ IофымкIэ, къэ-кIыхэрэм ахэшIыкIыгъэ гъо-мылапхъэхэмкIэ ыкIи нэмыкI-хэмкIэ мыщ специалистхэр къы-щагъэхъазырых. КъэкIорэ илъэс еджэгъум лъэныкIо зэфэшъ-хъафхэмкIэ магистратурэм аш-тэщтых. Ащ тетэу лъэгэпIабэ хъурэ гъэсэнэгъэр универси-тетым щызэхэщыгъэ мэхъу. Ахэр — гурыт профессиональ-нэ гъэсэнэгъэр, бакалавриа-тыр, специалитетыр, магистратурэр ыкIи аспирантурэр арых.

Непэ университетым егъэ-джэн программишъэкIэ лицен-зиехэр илэх. Ахэр ублэплэ, гурыт, апшъэрэ профессиональ-нэ, апшъэрэ еджэплэ ужым гъэсэнэгъэм илгыгъэкIотэн

афэгъэхыгъэх. Ахэм ащыщ Iоф зышIэрэ цыфхэм ясэнэхъат хэгъэхъогъэныр ыкIи кIэлэ-еджакIохэм шIэныгъэ тедзэхэр ягъэгъотыгъэнхэр.

Научнэ IофшIэнхэр щылаIкэм илъэныкIо 11-кIэ мыщ щатхых ыкIи къыщагъэшъыпкъэжъых. Ахэр мэкъу-мэщым, мэхэ хъыз-мэтым, биологием, химием, эконо-микэм, социологием, фило-софием ыкIи нэмыкI лъэныкIо-хэм афэгъэхыгъэх. Мы аужырэ илъэс зыIгъум научнэ IофшIэнэу университетым щатхырэр фэ-дишкIэ нахъыбэ хъугъэ.

Сценэм къырагъэблагъэ Мые-кIопэ къэралыгъо технологи-ческэ университетым иректор илэнатлэ зыгъэцэкIэрэ Къуижъ Саидэ. Конференциехэм ахэ-лэжъэхэу пленарнэ зэхэсы-гъом къэкIолаIагъэхэм игуапэу ащ сэлэм къарихыгъ, наукэм и Тхъамафэ шIугагъэ къытэу клонэу къафэлъэIуагъ. Ащ пае шIэныгъэлэжъхэм ямызакъоу, Iоф зышIэхэрэри мыщ къыра-гъэблэгъагъэх.

Ахэм ащыщ АР-мкIэ мэхэ-хэм ягъэлорышIаплэ ипащэу Былымыхъэ Рэщидэ. Ари кон-ференцием хэлажъэхэрэм къа-фэгъушIуагъ, ащ къызэриIуагъэм-кIэ, мы аужырэ илъэсхэм гъэлорышIаплэу зипащэмрэ уни-верситетымрэ яшъыпкъэу Iоф зэдэшIэ, научнэ конференци-ехэр зэдэшIых, научнэ Iоф-шIагъэхэр зэдатхых.

— Наукэмрэ производствэм-рэ шъхъаф-шъхъафэу щылэнхэ, псэунхэ альэкIыштытэп, — къы-луагъ ащ. — Ахэр зэгъусэн-хэ фае. Непэ щылэныгъэм елъытыгъэу мэхэ участкэхэр зыгъэфедэштхэм ятэты, ахэр гъэпсэфыплэ чыIплэ, цыф кIуа-плэ зышIын зылъэкIыштытхэр къэхъух. АщкIэ мы универси-тетыр Iэпылэгъу къытфэхъу, тапэкIи Iоф зэдэтшIэшт.

АР-м мэкъу-мэщымкIэ ими-нистрэ иапэрэ гуадзэу ХъэпэкIэ Аслъани игуапэу конференцием къыщыгушылагъ. Ащ ипсалъэ сту-дентхэм чэфыгъо къахилъхъагъ.

— А 1-рэ курсым истудентрэ я 5-рэ курсым нэсыгъэмрэ сыдэуштытэу зэтэкIыхэрэ? Апэ-рэм исым дунаир зэрихъокIынэу фай, я 5-м нэсыгъэр ежъ щылэныгъэм зэрихъокIыгъ. Сышъуфэлъало, шъо ныбжыкIэ-хэм, наукэм шъушызэпэуцу-жыын шъулъэкIэу шъухъунэу. Сыда плэмэ зэпэуцужыныгъэр ары шъыпкъэр къызыхэкIырэр, — къарилуагъ ащ. — Сэ си-шIошIыкIэ, университетым шIэ-ныгъэлэжъхэм ямызакъоу, про-изводствэм ищыкIэгъэ IофышIэ дэгъухэр къытIупшыщхэ фае. Ахэр непэ лэжыгъэхэу къэт-хыжыжырэм икIэгъэкIын тефэ-рэр нахъ макIэ хъуным, а гъо-мылапхъэхэм ядэгъугъэ къэлэ-тыгъэным пылхынхэ фае. А лъэныкIомкIэ наукэмрэ прак-тикэмрэ зэгъусэхэ шъушIынхэу шъо тыкъышъушъэгугъы.

Мы илъэсым Адыгеим егъа-шIэм къыщамыхыжыгъэу коц ыкIи натрыф къыщыкIыгъ. На-трыф тонн мини 140-рэ къэт-хыжыжыгъ. Ау ащ икIэгъэкIын хэтлхъэгъэ чылапхъэмрэ къы-хэтхыжыжыгъэмрэ зэбгъапшэхэмэ, фэдэ хэмпылэу плон плъэкIышт. Сыда плэмэ лэжыгъэм икIэ-гъэкIын ахъщэшхуи кIочIэшхуи лэжъаIохэм халъхъэ. Лэжыгъэ тонн мин 540-у къэтхыжыжыгъэм щыщэу дгъэфедэу, тиланэхэм къатехъэрэр ащ ипроцент 15-р ары ныйлэ. Сыда плэмэ тирес-публикэкIэ коцыр къэзыхъа-джын зылъэкIышт комбинатыш-хохэр, хъалыгъугъэжъэплэ за-водишхо тилэхэп. Чыгубэ зы-щалэжырэ субъектхэм атекIо-гъуай. Ау тэ экологием ылъэ-ныкIокIэ лэжыгъэу къабзэ къэдгъэкIын ыкIи къэтхыжыжы-нэ тлъэкIышт. Минеральнэ чыгъэ-шIухэм ачIыплэIэ биологическэ чыгъэшIухэр дгъэфедэнхэу амал тил. Ащ мэхъанэшхо иI. Мы университетым истудентхэр про-изводствэм щылэжъэнхэу сэ сшъхъэкIэ сыфай, — къылуагъ министром игуадзэ.

Пленарнэ зэхэсыгъом док-ладхэр къыщашыгъэх техни-ческэ шIэныгъэхэмкIэ докто-рэу МэрэтыкIо Зауррэ геогра-фическэ шIэныгъэхэмкIэ канди-датэу Евгений Грабенкэмрэ.

КъыкIэлъыкIорэ мафэхэм секциехэу Iоф зышIагъэхэм нэбгырэ 400 фэдиз къащыгу-шылагъ. Конференцием ехъулэу факультет пэпчэ къэгъэлъэгъон гъэшIэгонхэу къыгъэхъазыры-гъэхэм цыфхэр япIыхъгъэх.

СИХЪУ Гошнагъу.

Сурэтхэр къэгъэлъэгъоным къыщытырахыгъэх.

«Сэ мы дунаим сызыкытетыр...»

«Сэ мы дунаим сызыкытетыр — Усэр лэкхумэу Іэм кычлэтэкху, Іушыгъэ шьуашэр сищыгыренэу, Тыгъэу адыгэмэ сакъыфепсынэу, Шлоу схэлъ щылэмэ, кысхэзыльхэгъэ Нэу, псэм пэшыгъэр сщымыгъупшенэу».
ХЪУНЭГО Нурет.

Усаклоу Хъунэго Нурет иапэрэ тхылъ мы «Дунаим сызыкытетыр» зыфиорэ усэмклэ кызырээзэуиыгъэр аукъодып. Тхаклом ащклэ гъэшлэ мурадэу зыфилытэу ыпсэ хэтыфэ зыфэлэжыттыр кыгурылоу, уепчыжын е уеджэнджэшыжын имышыклагъэу иплъэрыл шъхалэ занклэу ышъхэ кырихыгъ.

Усэн-гупшысэн-тхэн мыухыжыр псынклэп, ау гум шло-игъомэ, ар боу шлагъу! Уигупшысэ, джэнэ дыгъэ дахэу, анахъ гушылэ фэбэ дахэхэмклэ пфэпэныр сыда зымыуасэр?! Джа хьопсэлэ иным, джа гугъэ нэфым зылыщэу, зэлъыгъэу щылагъ Хъунэго Нурет Исхъакъ ыпхъур.

Зы адыгэ бзылфыгъэ Іуш акъылэу ар адыгэ тхыгъэ литературэм кыхэуцуи, усэным-кли, прозэмкли (аныхъу расказэхэмклэ), идунэеплъыклэ, избэгъэларышлэклэ, игупшысэ зещаклэ кыгъэнэфагъэх. Гушылэр зэрэклэшхом гу лъытагъ, адыгэ гушылэр зеришэушэу ыгъэуцуи, ыгъэфедэны ылъэкыгъэу сэлъытэ.

Хъунэго Нурет Исхъакъ ыпхъур Красногвардейскэ районым ит къуаджэу Джамбэчы мэкъуогъум и 5-м, 1930-рэ илъэсым кысхыгъу.

1955-рэ илъэсым Адыгэ клэ-егъэджэ техникумыр, 1960-рэ илъэсым Адыгэ къэралыгъо клэпэгъэджэ институтым филологиклэ ифакультет кыуыгъэх. Ныбжыкылау тхэныр ригъэжыгъ, ытхыгъэр хэку гъэзетым ыкли алыманахэу «Зэкъошныгъэм» къарыхъэщтыгъ.

1961-рэ илъэсым щегъэжыгъэу пенсиом оклофэ хэку гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим», «Адыгэ макъэм» (ыужы-лоу) зэдэклаклоу Іоф шишлагъ.

Нурет ытхыгъэр 1951-рэ илъэсым щегъэжыгъэу хеутых. «Гъэтхэ къэгъагъэхэр» (1970) зыфилоу тхэкло куп яехэр зыдэ-тым Нурет иусэхэр кыдэхэ-агъэх, иапэрэ тхылыгъэу «Гушы-лэр Іээгъу» ащ кыкыклэ-кыла-гъ. 2003-рэ илъэсым «Гупшысэ нэфхэр» зыфиорэр кы-дигъэкыгъ. Къэлогъэн фаер Нурет иусэхэр зэрэкухэр, зэрэ-шэабэхэр, зэрэфабэхэр, ны-дэльфыбзэм илэшлугъэ зэхыу-гъашлэу зэрэгъэпсыгъэхэр ары. Усаклом ешлэ, бэшлагъэу ыгъэ-уэфыгъ гушылэр зэрэлъшэр, бзэ амал инэу, Іашэу зэрэ-щытыр, уфэсакъэу бгъэларышлэн зэрэфаер, зыдэбгъэуцуи, зыдэбгъэтысыщты мэхъанэ зэрэялэр. Ау Нурет ынэлэу зы-фэгъэзагъэр шлэм фэлэжэрэ гушылэ Іээгъу, гушылэ голур, гур зыщэфэу, кыдэзыщаерэр ары. «Шлу пшлэшущтэу ем, Іэягъэм зыдемыгъэхых» елом фэдэу, бзылфыгъэ тхаклом итхылъ цлэ дэгъу «Гушылэр Іээгъу» ылуи фишлыгъ. Ытхыгъэ пчъагъэр арэп тхаклом уасэу илэр, кылон, кыбнигъэсын ылъэкыгъэ акъыл-Іушыгъэр, илупклагъ, ипычыгъо Іэпклэ-лъэ-клагъ. Нурет лъэпкэ поэзиом ежъ илъэгъо зэщиз дахэклэ я 60-рэ илъэхэм кыхэуцуагъ. Адыгэ унэгъо шыпкыгъэ кыхы-хыгъэу, щаплугъэу зэрэщытым ишыхатэу игупшысэ лъэны-къуабэу егъэпсы: цыфыгъэм,

гуклэгъум, къэрарым, нэхъоим, ахэм хэзыгъэу афэхъухэрэм гу лъыуагъатэу иусэ, игушылэ егъэларышлэ; шъхэлытэжыны-гъэр ашыклегъэхы, лъэпкэ на-пэр ыухъумэу игупшысэ еушэ, шульэгъум, цыф насыпым, лъытэныгъэ-шъхэклафэм ямэ-хъанэ иусэ сатырхэм дэгъоу къащызэуехы. Усаклом ишылэ-ныгъэ илъэпкэ игъашлэ голчынэу зэрэщымытым а зэклэ ищыс. Зэфэсакъыж-зэклэдэулыжыым ухэтми узериухъумэщтыр ешлэ Нурет ыкли цыфыгъухэр ащ фи-гъэчэфхэу къаджэ мэкъэ Іэ-тыгъэклэ:

«ХэмыгъэкІ цыфыгур уепэгэкІу,

Темыклут псы чыІлэр уепсынклэу.

КІэмыгъэплл унэгу шлун-кырымэр,

Имыгъэл гу шъабэм хьа-рамыгъэр».

Кыщелэ мэкъэ хьалэл голу тынчыклэ усаклом, цлацлэрэп, куорэп, ау игушылэ зынэсы-рэр, хэлъ ушыыр кыомыды-сэу кыпхэхъэ. Арышъ, Хъу-нэго Нурет итворчествэ ли-тературэ купкл ушыагъэ зэрлэм имызакъоу, Іуныгъэ мэхъанэ хэлъэу гъэпсыгъэ, ащ иху-дожественнэ тхыгъэхэр нахъ къегъэшыуахлх.

Сыда усаклоу Хъунэго Нуретклэ насыпыр, сыд уаса ащ фишырэр? Мы упчлэм иджэ-уапсэ усэклэ кыуагъ ащ бэ-шлагъэу ыкли шлолофэу.

«Зы цыфым зы цыфыр фэшыпкэмэ,

Зы цыфым зы цыфыр шлолапэмэ,

Шлу щэхуэу зэфамышлэу зэ-дахыимэ,

Насыпыгъ джар — тшлэнэу тыфаемэ».

(Усэу «ХэмыгъэкІ цыфы-гур»)

Пфэлэклэу ицыфыгъэу сыд-кли умыукомэ, о пшъэкклэ узэрээшлэжырэр, кыодэ-ожыны, кыогоожыны шымы-лэу, сатыр кызырэклоу зэпы-гъэагъэхэмклэ нафэ кытфе-шы Нурет. Исэнэхъат лъапсэкклэ ар зэрэклэзегъаджэр, а сэ-нэхъатым ишъэфыбэу, адыгэ Іуکلэ-гъэсаклэм голчынэу шы-мытыр дэгъоу зеришлэрэр иусэ-хэм, ирассказхэм кыбгура-гъало. Шылаклэр куоу релъэгъу-кы, хэлъ-хэсыр ащ дэгъоу зэ-хэгъэунафыкыгъэу ешлэ. Джары иусэхэм аготэу, ирассказхэ-ми мэхъанэ къазытырэр: ады-гагъэмклэ кымыкыурэм тхаклор ебгъуклорэп, «тильпкэ шэн Іа-еу хэмылгыгъэр хэтэ пызыцла-лэрэр?» елом фэдэу, щылэныгъэ сюжет клэкл нафэхэмклэ, не-пэрэ мафэм кызыдиштагъэу, адыгагъэм, цыфыгъэм апэшлэ-клоу, ябгъуохэрэм художествен-нэ жэбзэ дахэклэ къатегушылэ. «Нысэ», «Ащ анахъ ильаплэр», «Гур тіо Іабэрэп», нэмыкл рас-казхэри узылушыхэу, иугу-лытэ къэзгъэушхэу, узэгъэп-лыжыгъэу гъэпсыгъэх.

Хъунэго Нурет тхэкло лъэ-уж нэф кыгъэнагъ. Усаклом итворчествэ адыгэ бзылфыгъэм — Ным иобраз чыплэ хэхыгъэ зэрэщыбытыгъэм игугъэ мэхъанэ, итворчествэ жыкыащэ зынэсыщтыгъэ лъэныкъуабэр къэтыгъэ хушчтэп. Ным фэгъэ-хыгъэу иусэ-орэдхэр тхаклом итхылъ зыгъэныгъэу, ицыфы-гъэу уасэ зылэтыгъэу сэгугъэ.

Ны! Уегупшысэмэ, хэтрэ цы-фи ишылэныгъэ, зэкклэ идунай хэлчынэу ар шымыт. Ным — пстэуи тырысабыл, тыриплугъ. Ным ылэ шъабэхэм, ным игу-клэгъу инэплэгъу фэбэ мы дунай нэфыр ахэгощагъ, ар

зэхытагъашлэ, кытІуалъхэ. «Сыд ащ фэмышлапхэр?!» ылоу усаклоу Хъунэго Нурет, мы-зэу, мытлоу, ным усабэ фит-хыгъ, ыгу кыделэу, фэгумэклэу, кыыгъэгъунэу.

«... КыныкІэ сянэу нымэ ялыем

Лъэхъэнэ хылыгъэм тэ ты-щиплугъ.

Шъхъацыфыр налэу зэ-лэплэ лыеу

Ынэгу тешагъэр гум ихы-тыу.

Усщыгъупшагъэу кып-шлошлэ, сян?

Зыми сфэлэклэу ухэсы-мын.

Кыни, гушлуагъуи уакъыз-дыхэт,

Укысэдэлушъы укыис-клэрыт».

(Усэу «Сянэу нымэ ялы»)»

Сыд фэдиз гупшысэ сама ащызэхэушъагъэр Нурет иусэ тхылъхэм?! Илъэпкэ ыгу фэ-узэу, илакъо фэгумэклэу, «цы-фы» зыцлэр кыуухъумэу игуп-шысэкклэ шылагъ тхаклор. Ит-хыгъэхэм гуфаллэу уахаплэ-эмэ, пшлолофэу зафэбгъазэмэ, узыфэе гъэсэпэтыдэр, акъ-ылыр, шыклэ-Іуаклэр, лъэпкэ шэн-хабэр кыуаусэишт. Уехъоп-сэнэу щыт тхаклом такыкыпэ зэгъок ыгуклэ зыфимышыжыгъэу шылагъэми — гупшысэм илэшлэ, гушылэм идахэ илъэпкэ кызы-рфигъэнагъэмклэ, адыгабзэу, тиньдэльфыбзэ закъо зери-ухъумагъэмклэ.

Ащ ынэгу итыгъэр зифэшъо-шэ цыф дэгъубэмэ язакъоп, клэзыгъэнчэу кыгъэгъунагъэр бэдэ: Хэгъэгур, чыгур, адыгэ лъэпкыр, Іакакъор, унагъор! **Хъунэго Нурет лъэпэлцый Іэпцланэу мы чыгум теты-гъэп, гуклэ, псэклэ хэтыгъ гъа-шлэм, цыф пстэури, иунэгъо дахи, игупсэ пстэури, ны-кылыфыгъэхэри зыпишынхэ щылагъэп.** Ау къэхъугъэу мылэжынын щылэп, ежъ Тхэм фыхыхыгъэу гъэшлэ дахэу илъэс 83-рэ кыгъэшлагъэу дунай нэфым ехыжыгъ. Ілушъэбагъэ, ишлушлэгъэ мыухыжъ къетэжы-нэу, джэнэт ыгъотынэу фэтэлэ. Іугушылэ зафэкклэ, игушылэ Іээгъуклэ ар егъашлэм ады-гэ лъэпкыым хэтышт.

МАМЫРЫКЪО Нурет.

Тигъэзет кыиттхыкынын фэе

«Адыгэ макъэм» икІэгъэтхэн зэрэклорэр зэдгъэшлэнэу бэмь-шлэу Аскъэлае тыщылагъ. Рай-оным ипащэу Хъачмамыкыо Азэма, администрацием куль-турэмклэ игъэларышлэпэ ипа-щэу НапцІэкыо Руслъан, къоджэ коим ипащэу Хъэджалдый Рэмэзан, чылэм почтэу дэтым илэшъхэтетэу НатІэкыо Симэ, писъмэзехъэхэм ыкли нэмыкл-хэм залудгъэклагъ.

Теуцожь районым иадмини-страцие ипащэу Хъачмамыкыо Азэма адыгэ гъэзетым икІэ-гъэтхэн илъэс къэс ыналэ ты-регъэты. Джыри бэмьшлэу ыдэжъ тызэклом кытфэчэфэу кытпэгъокыгъ, Іофым лъэшэу ыналэ зэрэтетыр, кыратхыкы хабзэу шытым (экземплар 600-м) кызырээшамыгъэкІэщтыр кытитыуагъ. Нэужыми чыплэ койхэм, район администраци-ем гъэсэнэгъэмклэ, псауныгъэр къэуухъумэгъэнымклэ ыкли куль-турэмклэ ягъэларышлэпэхэм, нэмыкл коллективышхохэм япа-щэхэр къарыгъэугоихи пшъэ-

рылхэр афигъэуцугъэх.

Район администрацием ипащэ пшъэрылэу кыфигъэуцугъэр чыплэхэм зэрэагъэцаклэрэм зыщыдгъэгъозагъ. Аскъэлае поч-тэм иотделениеу дэтым ипа-щэу НатІэкыо Симэ кызырээти-луагъэмклэ, непэ унэгъо 500 Іэпэ-цыпэ хъурэ чылэхом «Ады-гэ макъэу» кыдахъэрэр эк-земплар 80 нылэп. Адыгэ къо-джэхом ия 5-рэ унагъо пэпчэ нылэп лъэпкэ гъэзетыр кызыт-хыкырэр.

Ащ етІани уезэгъыжыныгъи ар мафэ къэс арыхъэщтыгъэ-мэ. Мафэ къэс кыдэкІырэ «Адыгэ макъэр» кызыфаклорэр унэгъо 45-рэ нылэп. Адырэ унэгъо 35-мэ кыратхыкыгъэу къафахырэр лъэпкэ гъэзетым игъусэу тхьамафэм зэ — бэ-рэкэхом — кыхаутырэр ары. Зэрэхъурэмклэ, мафэ къэс кы-дэкІырэ гъэзетыр зэрыхъэрэр Аскъэлае ия 11-рэ унагъо пэпчэ

нылэп. Арышъ, ащ зыгорэ кы-хыагъэу уеджэ пшлоигъо хъугъэ-ми, хъэблэ псауми дэмыгъо-тэн ылъэкышт.

Адэ кыхыащт 2014-рэ илъэ-сым иапэрэ мэхим икІэгъэтхэн сыдэушчтэу клора? Нафэ кызы-рэхъугъэмклэ, шэклогъум и 22-м ехъуллэу «Адыгэ макъэу» чылэм кышыратхыкыгъахэр 71-рэ. Мафэ къэс кыдэкІырэр кызы-фэкІоштхэр унэгъо 31-рэ нылэп. Лъэпкэ гъэзетым игъусэу бэ-рэкэхом мафэ закъом кызы-фахышчхэр нахыб — унэгъо 40. Енэгугъагъ, ахэр ыбзэкклэ кыдэкІырэ лъэпкэ гъэзет за-къоу, ежъ адыгэм илоф нэмыкл кызырэхыгъэрэр зилумы-пэм-хэу, сыдэу щытми пащэхэм рагъэзыгъэти кызытхыкыгъэхэр арыклэ.

Районым культурэмклэ игъэ-ларышлэпэ ипащэу НапцІэкыо Руслъан сыд фэдэрэ Іоф фе-жыагъэми шыпкыагъэ хэлъэу

зэрэпсэурэр, зэрэлажырэр зэ-клэми ашлэ. Гъэзет клэгъэтхэным ыуж титэу ыдэжъ тызычІэхъэм кытитыуагъэр зэригъэцэкІэжы-рэр нэрылэгъу кытфэхъугъ Аскъэлае тызыщлэп. Мыщ культурэм и Унэу дэтым ипа-щэр Тыгъужь Азэма, шыла-жырэр нэгырэ 12. Ахэм ашы-щэу 8-мэ мафэ къэс кыдэкІырэ лъэпкэ гъэзетыр къафэкІонэу ашыгъ.

Къоджэ чыплэ коим ипащэу Хъэджалдый Рэмэзанэ илоф-шлэгъу нэгыри 8-ми мафэ къэс кыдэкІырэ гъэзетыр къафэ-клост.

— Джыри гъэзет клэгъэтхэныр тыухыгъэп, — ело НатІэкыо Симэ. — Іэзаплэм илофышлэхэр лэжыапклэр кызаратыклэ клэ-тэнхэу ары. КІэлэцыкы Іы-гъыплэм шылажыгъэхэми кы-ратхыкыгъэгон. Къоджэдэхэ-ри, пенсионерхэри къэкІох, клэ-тэгъатхэх. Арышъ, непэ адыгэ

гъэзетэу чылэм кыдахъэрэм хэдгъэхъошт, дгъэнафэщтыгъэм къедгъэхъошт.

— Гъэзетхэр кызытхыкы-гъэхэм игъом афэшъохыжыа? Писъмэзехъэхэр екъуха? Тхьап-ша ахэм ялэжыапклэр? — сеупчІы Симэ.

— Тичылэ анахъ псэуплэ ин-хэм ащыш, — кьелуатэ ащ. — Ар пллэу зэтеуыгъэ. Хьаблэ пэпчэ унэгъуи 120 — 130-рэ кыхеубытэ. Ары пэпчэ зы нэгырэ фэгъэзагъ. Писъмэзе-хъэу тилэр тІу нылэп — Еутых Руслъанрэ Хьалэштэ Хъариетрэ. Зи альэкл къагъанэрэп. Сэри зы хьаблэ къэсэгъэгъунэ. Зэ-клэри тызыпылгыр гъэзетхэр кызытхыкыгъэхэм игъом афе-хыжыгъэныр ары. Ащ даклоуи гъэзетхэм аклэтэгъатхэх. Ау писъмэзехъэ зымылэ хьаблэр гъэзет клэтхэным тфегугъурэп. Цыфхэр Іофышлэ кытфылухъэ-хэрэп, лэжыапклэр мэкІэ дэд — сомэ 3700-рэ нылэпышъ, клэ-гъэгъушлугъаех.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Я VII-рз ТАРИХЪ-БИБЛИОТЕЧНЭ ЕДЖЭНХЭР

ТиблэкIыгъэ шIэжъ фашIэу

Шэклогъум и 27-м, 2013-рз илъэсым Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ тхылъеджаплэ я VII-рз тарихъ-библиотечнэ еджэнхэу «О прошлом память сохраняя...» зыфиорэр шыкIуагъ. Программэм кызырэдильтэу, тхылъеджаплэхэм ятарихъ зетегъэпсыхъ-ажыгъэным, ащ елътыгъэу шъолъыр тарихъ культурэм хахъо фэшIыгъэным Iофтхьабзэр фэшIушIэщтыгъ.

АР-м и Лъэпкъ тхылъеджаплэ лъэшэу зигъо Iофыгъохэм, анахъу краеведением ыкIи тхылъеджаплэхэм ятарихъ, ыналэ атет. Илъэс зэфэшхьафхэм конференцихэу «Мы нашей истории пишем страницы» (2002), «История библиотек как часть культуры народов Юга России» (2003), «История библиотек и культурное наследие региона» (2011), нэмыкIхэри шызэхашэгъагъэх. Илъэс къэс еджэнхэм ахэлажэхэрэм ялчъагъэ хэхъо, ахэм язэхэгущылэ, кыралотыкIырэ гупшысэхэм тхылъеджаплэхэм ялофшIэн нахъ гъэшIэгъонэу ыкIи шуагъэ кыхъэу шыгъээн амал къеты.

Я VII-рз тарихъ-библиотечнэ еджэнхэу «О прошлом память сохраняя...» зыфиорэр

Лъэпкъ тхылъеджаплэм идиректорэу Къыкъ Беллэ кызызлуи-хыгъ.

МэфэкI Iофтхьабзэм хэлажэхэрэм ыкIи хъакIэхэм шуфэс псалъэкIэ закъыфигъэзагъ Адыгэ Республикэм культурэмкIэ иминистрэу Къулэ Мухъамэд. Уитарихъ зэбгъэшIэным, къэуухъумэным, бгъэлэплэным уапэкIэ уигъаплъэу, узэрэлъыгъэкIуатэрэр кылуагъ. Еджэнхэр акъыл къэушыплэ, гупшысэ къэкIуапIэ хъунхэу къафэлъэлуагъ.

Ащ къыкIэлъыкIоу, республикэ зэнэкъокъоу «2013-рз илъэсым икIоджэ тхылъеджаплэ анахъ дэгъу» зыфиорэмкIэ пэрытныгъэр кыдзэыхыгъэхэм Адыгэ Республикэм культурэмкIэ иминистрэу Къулэ Мухъамэд, зэнэкъокъум изэхэщэкIо

комитет итхьамэтэагъэу, культурэмкIэ министрэм игуадзэу ШъэуапцIэкIэ Аминэт ыкIи юрим тхьамэтэгъур шызезыхъагъэу, культурэм иотдел ипашэу Лиана Баяновам шытхъу тхылъхэр ыкIи ахъщэ шухъафтынхэр ахэм аратыжыгъэх.

Апэрэ шуашэр зилэ дипломыр «ТэхьутэмькIэ МЦБС-мкIэ» Яблоновскэ кэлэ тхылъеджаплэу N 4-м ипашэу **Натхъо Асе**

фагъэшъошагъ. ЯтIонэрэ шуашэр зилэ дипломыр «Красногвардейскэ МЦБС-мкIэ» Улэпэ къоджэ тхылъеджаплэм илэшхъэтетэу **ГъубжъэкIэ Фатимэт** ратыгъ.

Яцэнэрэ чIыплэр Кошхьаблэ районымкIэ Блащэпсынэ къоджэ тхылъеджаплэм ипашэу **Къащий Аминэтрэ** «Теуцожэ МЦБС-мкIэ» КъунчыкIохъэблэ къоджэ тхылъеджаплэм ипашэу **ЖакIэмькIэ Мирэрэ** зэдагъыгъ, яцэнэрэ шуашэр зилэ дипломхэр аратыгъэх.

Сэнэхъат Iэплэсэ-ныгъэмкIэ «МыекIопэ район МЦБС-мкIэ» Табачнэ къоджэ тхылъеджаплэм илофшIэу **Ольга Кривоносовам** ыкIи «Джэджэ МЦБС-мкIэ» Гончарскэ къоджэ тхылъеджаплэм ипашэу **Татьяна Никулинам** диплом ыкIи ахъщэ шухъафтынхэр аратыгъ. Республикэ зэнэкъокъум чаныгъэгъуетыныгъэр кыхъэщэу зэрэхэлэжыгъэм фэшI «Шэуджэн МЦБС-мкIэ» Тихоновскэ къоджэ тхылъеджаплэм ипашэу **Марина Кондратьевари** дипломкIэ хагъэунафыкIыгъ.

Къэралыгъом хэпшыкIэу культурэм ыналэ нахъ зэрэтыридзагъэм а зэкIэ ищыс.

2013-рз илъэсымкIэ я VII-рз тарихъ-библиотечнэ еджэнхэм ялофшIэн зэригъэзекIуагъ ыкIи лъыгъэкIотагъ Адыгэ Республикэм культурэмкIэ иминистрэ игуадзэу **ШъэуапцIэкIэ Аминэт**. Мэхъанэ зилэ Iофтхьабзэм Адыгеим итхылъеджаплэхэм ялыкIохэм ямызакъоу, Ингушетием, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къалмыкыым, Темыр Осетием, Абхъазым, Урысыем и Къыблэ тхылъеджаплэхэм къарыкIы-

гъэхэр хэлэжыагъэх. Тхылъеджаплэхэм ятарихъ гъогу агъэунэфэу зэрэкIаугъаерэр, апэрэ лъэгъохэщхэр зэрэащымыгъупшэхэрэр, тарихъыр агъэунэфэу ушэтын-зэхэфын зэгъэпшэнхэр зэрэащыхэрэр, тхылъ фондыр зыфэдэр, тхылъым имэхъан ыкIи тхылъеджэным обществэм икультурэ шылэныгъэкIэ шуагъэу хэлъыр гушыIэу къашыгъэхэм ащыкIагъэтыгъ. Еджэнхэм кылотыкIын ыкIи доклад 15 фэдиз къащашыгъ, ахэмкIэ, хабзэ зэрэхъугъэу, **я VII-рз тарихъ-библиотечнэ еджэнхэмкIэ, зэкIэ мы материалхэр зыдэт тхылъ кыдагъэкIыщт.**

Щэч хэлъэп, узэлукIэным, узэкIырыппыным, гушыIэгъу узэфэхъуным, сыдрэ IофымкIи, шуагъэ хэлъ, IуакIи-шыкIи уегъашIэ, уигупшысэ кырегъэблы, нахъ къегъакIо. ГушыIэм пae, Къалмыкыым кыкIыгъэ Лъэпкъ тхылъеджаплэм ипашэ игуадзэу Ирина Дензиновам ятхылъеджаплэ илофшIакIэ зэрагъэпсэу, творческэ екIолэкIэ зэфэшхьафыбзэу агъэфедэу кылоотагъэхэр амал-къулай инхэр зэралэкIэлъхэм ишыхъа-тых. Арышъ, мыщ фэдэ зэхэхэхэр, мурад ин ехъыжыагъэр кызызэузыыхыгъ, ащкIэ шхъапэ хъухъу зэрэщытыр нафэ. Я VII-рз тарихъ-библиотечнэ еджэнхэу Адыгеим шыкIуагъэхэм шъолъыр культурэм, анахъэу тхылъеджаплэхэм ятарихъ лъапсэ ухъумэгъэ-нымкIэ, тиблэкIыгъэ ишIэжы, тинепэрэ мафэ игупшысы зэщэллагъэу, цыфлэпкъым Iоф фэшIэгъэнымкIэ лъэшэу яшIуагъэ къэкIошIт.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.
Сурэтхэр мэфэкIым авторым кышчытырихыгъэх.

Хэт ущыща? Сыд лIакъуа укъызхэкIыгъэр?

Цыфым ылъапсэ зэрагъашIэ ашIоигъо зыхъукIэ, а упчIэхэр адыгэхэм атэу яхэбзагъ. Зыгорэм изекIуакIэ, гъэхъагъэу ышIыхэрэм атегушыIэхэ хъуми «Аферым, ащ илъэпкъ, илIакъо рыгушхонхэ альэкIыщт» алоштыгъэ. Мыхъун горэ кыхэфагъэми, илъэпкъ, илIакъо агу къэкIыштыгъ.

Джырэ уахъти а шэныр кытхэнэжыгъ, ау ар зышIомылофэу тхэтыри бэ. Уарымыгушхон лъэкIырэп «Адыгэ макъэм» кыхиутырэ статьяхэу а Iофыгъом фэгъэхьыгъэхэм. Зыр илIакъо цыф цIэрылоу кыхэкIыгъэхэм къатегушыIэ, адрэр илIакъо, ылъэкъуацIэ хышъэу апылтым егъэгумэкIы, зэрегъашIэ, шIогъэшIэгъонэу цыфмэ апегъохы. Ахэр зэкIэ лъэпкъым ищыкIагъ, инепи инеуци кышъхъапэщтых, лъэпкъ гулътэр къагъэуштыгъ.

ЫпалокIэ узэкIэлэбэжымэ, лъэпкъым гъэшIэгъонхэр еплэгъулэнхэу щытыгъ. ЛъэкъоцIэ зэфэшхьафхэр зилэхэр зэунэкъошхэу алозэ, зэрэгъэла-хылыштыгъэх. Арэуштэу зы-

кIэхъуштыгъэм шхъафэу укытегушыIэмэ нахъ гъэшIэгъонэу кысшIошIы. Зы лъэпкъ кыхэкIыгъэхэу лIэкъо шхъафхъугъэхэм кызытекIыгъэ лъэпкъ шхъалэм уасэ фашIыштыгъ, шхъэкIэфэ ин рахыштыгъ, агъашIоштыгъ. Сэри сицIыкIугъом гу лыстагъэу, зэхэсхыгъэу шыт лъэпкъхэм зэфыштыкIэу ялагъэхэм ащышхэр: ащ фэдэхэр хъакIэу къафакIохэмэ, нахъ чыплэ хэхыгъэм агъэтIысыштыгъэх, шхъантэм тырагъэтысхъэщтыгъэх, пхъэнтIэклъ лъхъанчэм альакъохэр тырагъэуцоштыгъэх, нахъышIоу ялэр апагъохыштыгъ. Ахэм ямызакъоу, апашъхэу шытIысыштыгъэхэп, ядэхашIэхэзэ, жэбзэ дахэкIэ адэгущыIэштыгъэх, нахъ гъомылэ къабзэу, хэшыкIыгъэу ялэр апагъохыштыгъ. Ащ фэдэ шысэхэр адыгэхэм къаралэгъулагъэу къахэхъэгъабэхэм къатхыжыгъэуи уалокIэ.

Л. Я. Люлье я XIX-рз лIэшIэгъум адыгэхэм кызызахъэм гъэшIэгъон шыхъугъэу игукъэкIыжхэм къащетхы Абатэхэмрэ Тамбийхэмрэ, Къудайнэтхэм-

рэ ШыпакIохэмрэ зы лъапсэ зэрылагъэр. Бэмэ къамышIэжы-рэми, лIакъохэр нахъ зэлэчыжъэ, зэлэлэпчъэ хъугъэхэми, зилъэпкъ уасэ фэзышIырэмэ джыри а зэфыштыкIэхэр чIанагъэхэп. ГушыIэм пae, сэ сыщыгуаз Хъапаехэмрэ Дэрбэхэмрэ зы лIакъоу зэрэщытхэр зэрэхамыгъэкIуакIэрэм. Тыди шыпсэурэ зэлъэпкъэгъухэр зэхэхэх, зэлъэкIох, якыни, яхъари зэдагъы. Ар зымыуасэ шыIэп.

ТицIыфышхъэ кызырэщыкIэрэм имызакъоу, зэлэхыпхэри нахъ итэкъухъагъэ мэхъух. Зэхэхэри макIэ хъугъэ, арышъ, сэ сиепIыкIэкIэ, мыщ фэдэ Iофыгъохэм нахъыбэрэ ягугъу тшIымэ, кытIкIэхухъэхэрэми язэхашIэ кыгъэушын, «хэт сыщыщ?» ылонышъ, ар зэригъэшIэнэу ыуж ихъани къахэкIын. Лъэпкъ къэгъэнаклэм иамалхэм ари ащышэу сэлъытэ.

Тхыгъэ зэфэшхьафхэм уащылэ лIэкъо зырызхэм яхышъэ, ахэр кызыхэкIыгъэхэм, лIакъом итарихъ. Телевидениеми, гъэзетми ахэм афэдэ материалхэр къатэу мэхъу. Тэрч лIакъом

фэгъэхьыгъэ къэтынэу тлъэгъугъэри, Цуякъомэ Кавказ заом ыпэкIэ псэукIэу ялагъэр кызырэхэагъэщыжыгъагъэри, Абыдэмэ альэкъуацIэ фэгъэхьыгъэ тхыгъэу «Адыгэ макъэм» кыхиутыгъагъэри, Цуякъо Алыгъэ адыгэ лъэкъуацIэмэ, тамыгъэмэ яхыпIагъэу кытхыгъагъэри гъэшIэгъонхы. Зитамыгъэ зышIэ зышIоигъоу шыIэр макIэп. Амал илэмэ, «Адыгэ макъэм» ахэр тIэкIу-тIэкIоу кыхиутыгъагъэмэ дэгъугъэ. Гъэзетыр чылагъо пэпчъ нэсы, цыфхэр еджэх, зылъэгъугъэм адрэм риложын, ригъэлъэгъун ылъэкIыштыгъ.

ЛъэкъуацIэхэм хышъэу апылтым кыфэдгъэзэжыын. Сэ сятэжъ ышэу Якъубэ илIакъо кызыдикIыгъэу кылоштыгъэр мары. Нэшъукъоепшым Къэбэртэе кырихи Тэу пшы горэм икIалэ пIурэу кыхыгъагъ. КIалэр ятэ-янэхэм афэщэжыгъэным игъо къэмысызэ, къэбэртэе Тэупшым икIуаджэ урысидзэхэм тырагъэстыкIи, ежхэри хэкIуадэхы, кIалэр зыдищэжыын имыIэу кыфэнагъ. Ар кIалэ нэжгъурэу, Iушэу

къэхъугъ. Нэшъукъоепшым ежъ кыуитIу илагъ, ау ахэр ащ фэдизэу кIалэ хъэтагъэхэп. Арыти, «Сэ сыщымыIэжъ хъумэ, мы кIалэм чылэр ылэ рилъхъажын, сэ скъохэри зыми фэмьгъэзагъэхэу къэнэных» ылуи, унэгъо заулэ рити, Тэухъаблэ чылэ шхъафэу ыгъэтIысыгъагъэу кылоотэжыштыгъ.

СшIэрэп мы къэбарым ишыпкъапIэ. Ау аужырэ тэупшэу Тэу Бэгъушъ зыфалощтыгъэм яцэнэрэ стамбуликIыжым илъэхъан унэгъо 500 ришчыжи Тыркуем кIожыгъагъэу сянэжъ кылоотэжыштыгъ. Тэу лъэкъуацIэ ялэу Тыркуем исхэр къэбэртаех, бжъадыгъу Тэумэ якъэбар зи кытIэкIэхъагъэп. Тхьаркъохъо Юныс ансамблэу «Налмэсым» игъусэу Тыркуем зыщэлэм кыльгъэгъугъэу, кызызыхыгъэу кытхыжыгъэхэм («Адыгэгур кытео») къащелэ калэу Сивасэ илэгъо-блэгъухэм Тэу къуаджэ исэу, дэсыр зэкIэ къэбэртаеу. Арышъ, тыкъэбэртэенкIи хъун...

ТЭУ Сар.
Мыекъуапэ.

Спортым щылыхъужъхэр тищысэх

Урысыем и Лыхъужъхэм я Мафэ ыкӀи Урысые Федерацием спортымкӀэ и Министерствэ илъэс 90-рз зэрэхъурэм афэгъэхьыгъэу шэкӀогъум и 19-м кыщыублагъэу тыгъэгъазэм и 4-м нэс Адыгэ Республикэм юфтхьабзэхэр щырекӀокӀы-щтых. 2014-рз илъэсым Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкӀощтхэм япэгъокӀэу спортымрэ куль-турэмрэ яфестивальхэр Адыгеим щызэхашхэр.

ныгъэ ин хэлъэу иухъазырыныгъэ зэрэхигъахъощтыгъэр, нэмыкӀ кӀэбар гъэшлэгъонхэр кылотыгъэх.

Адыгэ Республикэм физкультурэмкӀэ ыкӀи спортымкӀэ и Комитет итхьаматэ игуадзэу ДжармэкӀо Юсыф «спортышхом ипрофессор» зыфалорэм фэд. Тарихъ кӀэбарэу зыщыгуазэм ар къапкырыкӀызэ, Мыекъуапэ щапӀугъэ Владимир Максимовыр Олимпиадэ джэгунхэм гандболымкӀэ ячемпион зэрэхъугъэрэ я XX-рз лӀэшлэгъум тренер анахъ дэгъоу хэгъэгум зэрэхъахыгъэр, фэшхъафхэри зэхэзыхыгъэрэмкӀэ гъэшлэгъоныгъэх.

Урысыем и ДОСААФ икӀутамэу Адыгеим щыӀэм итхьаматэ игуадзэу Шэуджэн Роман тиреспубликэ испортсменхэр ду-

наим цӀэрыӀо зэрэхъыгъэрэм уасэ фишыгъ. Илъэс 20-м ехъу-кӀэ узэкӀлӀэбэжымэ, хэгъэгум икӀэхъумэн, псауныгъэм игъэпытэн афэгъэхьыгъэ спорт зэнэкӀокӀухэр зэрэхъахъощтыгъэхэм, спортым илъэгалӀэхэр изыгъэкӀухэрэм бгъэхэлъ тамыгъэхэу ГТО ыкӀи БГТО зыфалохэрэр афагъэшъуашэхэзэ, физкультурэмрэ спортымрэ апыщадгъэхэм япчъагъэ зэрэхъахъощтыгъэр И. Манченкэмрэ Р. Шэуджэнырэм кӀалотыгъ. Ащ фэдэ щытхъуцӀэхэр кыдзыхыгъэ студентхэу Евгений Пикун, Елена Ермолиным, Кристина Мажориным, Анастасия Карпенкэм, Евгения Дерган дышъэ бгъэхэлъ тамыгъэхэр аратыжыгъэх.

Физкультурэмрэ дзюдомрэкӀэ институтым идиректорэу Бгъошэ Айдэмыр зэхэхъэм мэхъэнэ ин ритыгъ. Спортышхом студентхэм медальхэр къащыдахынхэм фэшӀ шысэ зытырахын алъэ-кыщтхэр тиреспубликэ зэрэагъасэхэрэр студентхэм къафило-тагъ.

Спортым и Лыхъужъхэмрэ ныбжыкӀэхэмрэ тапӀкӀи зӀукӀэнхэу Ӏуагъэ зыдашыгъ. Олимпиадэ джэгунхэм япэгъокӀэу нэмыкӀ зэхэхъэхэр зэхъахъощтых.

Сурэтхэм арытхэр: **Р. Шэуджэныр атлетикэ псынӀкӀэмкӀэ гъэхъагъэ зышырэ Е. Ермолиным фэгъу-шӀо; зэхэхъэм хэлэжъагъэхэм ащыщхэр.**

Адыгэ кӀэралыгъо университе-тым физкультурэмрэ дзюдомрэкӀэ и институт тыгъуасэ зӀукӀэу щыкӀуагъэм тиспортсмен цӀэры-лохэр хэлэжъагъэх. Республикэм физкультурэмкӀэ ыкӀи спортымкӀэ и Комитет иотдел ипашхэу Ирина Манченкэм Олимпиадэ джэгун-хэм ятарихъ кыӀуатэзэ, зэфэхьы-сыжъэу ышыгъэхэм студентхэр, анахъэу спортышхом пыщадгъэ-хэр, кыгъэплӀажыгъэигъэх. Олим-пиадэ джэгунхэм егъэжаплӀэ афэ-зышыгъагъэр Пьер де Кубертен. Ащ зӀерилытӀэщтыгъэмкӀэ, спор-тыр, культурэр, шӀэныгъэр, иску-ствэр Олимпиадэ движением зэ-репхых. Грецием кыщыжъэгъэ Олимпиадэ джэгунхэм дунаим зызэрэшаушъомбгъугъэм, Адыге-им испортсменхэм медалэу кы-дахыгъэхэм И. Манченкэр къа-тегушыӀагъ.

Адыгэ кӀуаджэу Кошхъаблэ щапӀугъэ Чыржын Мухъарбий 1972-рз илъэсым атлетикэ онтэ-гъумкӀэ Олимпиадэ джэгунхэм ды-шъэ медальыр къащыдихыгъ. Ре-кордэу ыгъэуцугъэр илъэсым кы-кӀоцӀ зыми риутын ылъэкӀыгъэп.

2000-рз илъэсым Олимпиадэ джэгунхэу Сидней щыкӀуагъэхэм Адыгеим испортсменэу Сергей Алифиренкэм дышъэ медальыр кыщыдихыгъ. Спорт щэрыоним-кӀэ гъэхъагъэу ышыгъэхэр кы-химыгъэхъэхэу Адыгэ Республи-кэм, тренерэу Георгий Гуляй-ченкэм, адыгэмэ ятарихъ чыгу афэгъэхьыгъэ гущыӀэ фабэхэр кыӀуагъэх. ЫкӀоу Александр спорт щэрыонимкӀэ медалэу кы-дихыхэрэр, шӀэныгъэу зэригъэ-гъотырэр физкультурэмрэ дзю-домрэкӀэ институтым шӀукӀэ фи-лъэгъугъэх.

Валерий Пономаренкэр Пара-лимпийскэ джэгунхэм ячемпион. Сэкъатныгъэ иӀэу спортышхом ишыпкӀэу зэрэпылӀыр студент-хэм ашӀогъэшлэгъоныгъ. Спортым цыфыр зэриплӀурэр, зэкъошны-гъэр зэригъэпытэрэр В. Понома-ренкэм кыӀотыгъэх.

Урысыемрэ Адыгеимрэ яза-служеннэ тренерэу Георгий Гу-ляйченкэм спорт щэрыонимкӀэ ныбжыкӀэхэр зэригъасэхэрэм, Сергей Алифиренкэр дунаим цӀэрыӀо щыхъуным фэшӀ гуеты-

САМБЭР

ТибэнакӀохэр ящэнэрэх

Ростов хэкум игубернатор и Кубок икӀыдэхын фэгъэхьыгъэ зэнэкӀокӀоу самбэмкӀэ зэхашагъэм Адыгэ Республикэм ихэшыпыкӀыгъэ командэ ящэнэрэ чыплӀэр кыщыдихыгъ. Ростов-на-Дону щыкӀогъэ зӀукӀэгъухэм командэ 14 ахэлэжъагъ.

Яонтэгъугъэхэм ялытыгъэу тибэнакӀохэм хагъэунэфыкӀырэ чыплӀи 5 къафагъэшъошагъ. Чэ-

тыжъ Нурбий, кг 70-рз, трене-рыр ДжармэкӀо Нурбий, Псэу-нэкӀо Амир, кг 65-рз, трене-

рыр Хъабэхъу Адам, апэрэ чыплӀэхэр кыдахыгъэх. Нэгъой Аскэр, кг 60, тренерыр Дэ-хъужъ Мурат, ятӀонэрэ чы-плӀэр кыхыгъыгъ. Блэгъожъ Амир, кг 75-рз, зыгъасэрэр Чэтыжъ Алий, ШъхъапцӀэжыкӀо Амин, кг 87-м кӀехъу, тренерхэр Теу-цожъ Инверрэ Хъэпэе Арамбий-рэ, ящэнэрэ чыплӀэхэр кыда-хыгъэх.

— Ростов хэкум икомандэ

апэрэ чыплӀэр фагъэшъошагъ, Краснодар краир ятӀонэрэ хъугъэ. Апэрэ ыкӀи ятӀонэрэ чыплӀэхэр зэнэкӀокӀум кыщыдзыхыгъэ бэнакӀохэр Урысыем икӀӀэх зӀукӀэгъухэу Дзержинскэ щы-кӀощтхэм ахэлэжъэщтых, — кы-тиӀуагъ Адыгэ Республикэм сам-бэмкӀэ икӀлӀэцӀыкӀу-ныбжыкӀэ спорт еджаплӀэ идиректорэу, спортымкӀэ дунэе класс зилэ мастерэу ДелэкӀо Адам.

НэкӀубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТӀЫЛЪ Нурбий.

Зэхэзышагъэр ыкӀи кыдзыхыгъэ:
Адыгэ Республикэм лӀэпкӀэ ЮфхэмкӀэ, ІэкӀыб кӀэралхэм ащыпсэурэ тильӀепкӀэгъухэм адырӀа зӀэхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи кӀэбар жъугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет
Адресыр: ур.Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыӀэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъаӀэм иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкӀыжъ зы-хырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:
Урысые Федерацием хэутын ЮфхэмкӀэ, телерадиокъэтын-хэмкӀэ ыкӀи зӀы-ІэсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплӀэ гъӀоры-шӀаплӀ, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр 4000
Индексхэр 52161 52162
Зак. 3906

Хэутыным узщыкӀӀтхэнэу щыт уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкӀӀтхэгъэхэ уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхъаӀэр
Дэргэ Тимур

Редактор шъхъаӀэм иапэрэ гуадзэр
МэслӀэкӀо Саид

ПшъэдэкӀыжъ зыхырэ секретарыр

НэпшӀэкӀуы Заур